

Ελληνική Δημοκρατία
Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης

εκδδα

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΚΕ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ

**Οι Σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με Τρίτες Χώρες: Η
Περίπτωση των Αφρικανικών Χωρών**

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Επιβλέπων:

Δρ Αλέξανδρος Καΐλης

Σπουδάστρια:

Μπάρμπα Όλγα

ΑΘΗΝΑ - 2018

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ABSTRACT	3
Εισαγωγή.....	5
A. Το Θεσμικό Πλαίσιο των Εξωτερικών Σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με Τρίτες Χώρες.....	6
<i>A.1. Η Προώθηση των Αξιών της</i>	8
<i>A.2. Κεντρικοί Τομείς Πολιτικής της Εξωτερικής Δράσης της ΕΕ (κοινή εμπορική, αναπτυξιακή συνεργασία, οικονομική/τεχνική συνεργασία και ανθρωπιστική βοήθεια)</i> .	11
<i>A.3. Η Σύναψη Διεθνών Συμφωνιών και Εταιρικών Σχέσεων με Τρίτες Χώρες</i>	16
<i>A.4. Η Εξωτερική Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας</i>	17
B. Οι Σχέσεις ΕΕ-Αφρικής.....	18
<i>B.1 Η Συμφωνία του Κοτονού</i>	18
<i>B.2. Η Κοινή Στρατηγική ΕΕ-Αφρικής (2007)</i>	27
<i>B.3 Τα περιοδικά σχέδια δράσης</i>	29
<i>B.4. Κοινή ανακοίνωση για μια νέα ώθηση στην εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ (4 Μαΐου 2017)</i>	35
<i>B.5. Οι Επίσημοι Διάλογοι</i>	38
<i>B.6. Τρεις Περιφερειακές Στρατηγικές (Κέρας της Αφρικής, Κόλπος της Γουινέας, Σαχέλ)</i>	44
<i>B.6.1. Το Κέρας της Αφρικής</i>	44
<i>B.6.2. Ο Κόλπος της Γουινέας</i>	46
<i>B.6.3. Στρατηγική για την ασφάλεια και την ανάπτυξη στο Σαχέλ</i>	47
Γ. Η πορεία της Συνεργασίας – Αξιολόγηση και Συμπεράσματα	49
Επίλογος	56
Πηγές.....	57

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας εξετάζεται η εξέλιξη και οι βασικές πτυχές της εταιρικής σχέσης μεταξύ ΕΕ και Αφρικανικών Κρατών. Στο εισαγωγικό 1ο Τμήμα παρουσιάζεται η θεσμική διάρθρωση της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ και οι κεντρικοί θεματικοί τομείς στους οποίους αυτή διαχωρίζεται. Ο πρώτος τομέας αφορά την προώθηση των θεμελιωδών αξιών και αρχών της, όπως ο σεβασμός των δημοκρατικών θεσμών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέσα από την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της και τη διενέργεια επαφών και διαλόγων με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς. Ο δεύτερος τομέας αφορά την εξωτερική οικονομική πολιτική της ΕΕ, όπως αυτή διαμορφώνεται μέσα από την ανάπτυξη των εμπορικών της σχέσεων με τρίτες χώρες, της αναπτυξιακής συνεργασίας, της τεχνικής συνεργασίας και της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας. Ο τρίτος τομέας αφορά τη σύναψη Συμφωνιών στις οποίες προβαίνει η ΕΕ με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς για να ενδυναμώσει το πλαίσιο συνεργασίας της. Ο τέταρτος τομέας αφορά την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ).

Το 2ο Τμήμα της εργασίας παρέχει μια αναλυτική παρουσίαση αναφορικά με τα κύρια θεσμικά και πολιτικά μέσα, στη βάση των οποίων αναπτύσσονται οι σχέσεις της ΕΕ με τα Αφρικανικά Κράτη. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη σύναψη της Συμφωνίας Κοτονού το 2000 στην Κοινή Στρατηγική ΕΕ-Αφρικής, όπως αυτή μορφοποιήθηκε κατά το έτος 2007, και στα Περιοδικά Σχέδια Εφαρμογής της εν λόγω Στρατηγικής. Τέλος, ειδική αναφορά γίνεται στις τρεις Περιφερειακές Στρατηγικές που έχει εκπονήσει η ΕΕ για την αντιμετώπιση προκλήσεων σε συγκεκριμένες περιοχές (Κέρας της Αφρικής, Κόλπος της Γουινέας, περιοχή Σαχέλ).

Στο 3ο και τελευταίο Τμήμα, επιχειρείται η παράθεση κάποιων αξιολογικών συμπερασμάτων σχετικά με αποτελέσματα της εταιρικής σχέσης ΕΕ-Αφρικής, αναδεικνύοντας τόσο τις θετικές εξελίξεις και τα επιτεύγματα, όσο και τα τρωτά σημεία για τα οποία δεν έχει υπάρξει μέχρι σήμερα κάποια απτή πρόοδος. Αυτή η αξιολόγηση κρίνεται, γενικότερα, ως ιδιαίτερα χρήσιμη, αφού η Συμφωνία Κοτονού λήγει το 2020 και έχουν πρόσφατα ξεκινήσει οι διαπραγματεύσεις για τη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου μιας νέας συμφωνίας.

Λέξεις-Κλειδιά: Ευρωπαϊκή Ένωση, Αφρική, Εξωτερική Πολιτική, Συμφωνία Κοτονού, Κοινή Στρατηγική

ABSTRACT

This thesis concerns the evolution and the basic aspects of the EU-Africa Partnership. In Part 1 of the thesis, it is presented EU's institutional external policy structure and its basic thematic sectors of action. The first sector concerns the promotion of its fundamental values and principles, such as the respect for democratic institutions and human rights, while conducting its external policy and performing official contacts and dialogues with countries, 'groups of countries' and international organizations. The second sector deals with its external economic policy, as formulated through the deployment of its trade relations, development cooperation, technical cooperation and humanitarian aid. The third sector concerns the conclusion of Agreements with third countries and international organizations, for the EU to be able to strengthen its cooperation framework. The fourth sector concerns Common Foreign Security Policy.

In Part 2, there will be a detailed presentation of EU's relations with African States, whose formulation is based on the main institutional and political means. First, there will be a special focus on Cotonou Agreement, signed in 2000. Next, on the Joint EU-Africa Partnership, formulated in 2007, and the Action Plans implementing the aforementioned Partnership. Finally, there will be a presentation of EU's three regional policies, addressing challenges in specific areas (Horn of Africa, Guinea Gulf, Sahel region).

In Part 3, there will be attempted an exposition of various assessments on the results of EU-Africa Partnership, highlighting both positive developments and achievements, as well as areas where there hasn't been any tangible process. This process of evaluation is considered, in general, highly important, since the Cotonou Agreement expires in 2020 and for this reason, negotiations have recently begun for the formation of a new agreement's institutional framework.

Keywords: European Union, Africa, External Policy, Cotonou Agreement, Joint Strategic Partnership

ΜΠΑΡΜΠΙΑ ΟΛΓΑ

©

2018

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Δήλωση

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.»

Αθήνα, 12/ 12/2018

Υπογραφή

Εισαγωγή

Μία από τις σημαντικότερες πολιτικές της ΕΕ είναι η εξωτερική της πολιτική και δράση, στο πλαίσιο της οποίας αναπτύσσονται οι σχέσεις της ΕΕ με τις τρίτες χώρες και τους διεθνούς οργανισμούς. Το σύνολο των σχέσεων αυτών διέπεται από κανόνες και πλαίσια και διεξάγεται μέσω πολύ συγκεκριμένων θεσμικών διαύλων. Στην παρούσα εργασία, επιχειρείται η εξέταση του θεσμικού και πολιτικού πλαισίου στη βάση του οποίου οικοδομούνται οι σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες της αφρικανικής ηπείρου. Παρότι ο θεσμικός διάλογος ΕΕ – αφρικανικών κρατών έχει ξεκινήσει επίσημα από το 1975 και τη Σύμβαση του Λομέ, έμφαση θα δοθεί στην περίοδο μετά το 2000, όταν και υπογράφηκε η Σύμβαση Κοτονού, μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ (Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού). Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει σε πολιτικά ζητήματα, όπως ο σεβασμός των δημοκρατικών διαδικασιών και θεσμών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ασφαλείας, όσο και σε οικονομικά ζητήματα, όπως η ανάπτυξη των κρατών, η παροχή πόρων και τεχνογνωσίας, οι εμπορικές σχέσεις, κ.λπ.. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι και οι δύο αυτοί τομείς (πολιτικός και οικονομικός) βρίσκονται σε μια σχέση άρρηκτης διασύνδεσης και αλληλεπίδρασης, καθώς η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί προαπαιτούμενο της δημιουργίας ενός περιβάλλοντος ασφαλείας για τον τοπικό πληθυσμό, αλλά και το αντίθετο.

A. Το Θεσμικό Πλαίσιο των Εξωτερικών Σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με Τρίτες Χώρες

Η εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) αποτυπώνεται και ρυθμίζεται από πληθώρα άρθρων της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), καθώς και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Στην ΣΕΕ τίθενται οι θεμελιώδεις στόχοι και οι αξίες οι οποίες πρέπει να διέπουν την εξωτερική πολιτική της ΕΕ, τα κύρια όργανα τα οποία είναι υπεύθυνα για την άσκηση της καθώς και οι κανόνες σύμφωνα με τους οποίους θα πρέπει να ασκηθεί. Αντίστοιχα, στη ΣΛΕΕ αποτυπώνεται ο τρόπος λειτουργίας της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ καθώς και οι κύριοι επιμέρους κεντρικοί τομείς πολιτικής της εξωτερικής δράσης της.

Η εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται στις αρχές που ενέπνευσαν και τη δική της δημιουργία, ανάπτυξη και διεύρυνση. Η Ένωση προσπαθεί να προωθήσει τη διεύρυνση και ενίσχυση των πολιτικών και εμπορικών της σχέσεων με άλλες χώρες και περιοχές του κόσμου μέσω πολιτικών που στηρίζουν, μεταξύ άλλων, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την εξάλειψη της φτώχειας (www.europarl.europa.eu).

Ιδιαίτερα σημαντικά είναι τα άρθρα 21 και 22 του Κεφαλαίου 1 της ΣΕΕ, το οποίο περιέχει τις Γενικές Διατάξεις για την εξωτερική δράση της Ένωσης. Σύμφωνα με το Άρθρο 21 παρ. 1,

«Η δράση της Ένωσης στη διεθνή σκηνή έχει ως γνώμονα και σχεδιάζεται με στόχο να προωθεί στο ευρύτερο παγκόσμιο πλαίσιο τις αρχές που έχουν εμπνεύσει τη δημιουργία, την ανάπτυξη και τη διεύρυνσή της: τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, την οικουμενικότητα και το αδιαίρετο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης και τον σεβασμό των αρχών του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς δικαίου» (Συνθ. ΕΕ, 1992)¹.

Επιπλέον, σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου,

---

¹ Βλ. Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση - https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0010.02/DOC_1&format=PDF

«Η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει κοινές πολιτικές και δράσεις και εργάζεται για την επίτευξη υψηλού βαθμού συνεργασίας σε όλους τους τομείς των διεθνών σχέσεων, με στόχο:

α) τη διαφύλαξη των αξιών της, των θεμελιωδών της συμφερόντων, της ασφάλειας, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητάς της, β) την εδραίωση και στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των αρχών του διεθνούς δικαίου, γ) τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τους στόχους και τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές της τελικής πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη του Παρισιού, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν τα εξωτερικά σύνορα, δ) την προώθηση, στις αναπτυσσόμενες χώρες, της αειφόρου ανάπτυξης από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη, με πρωταρχικό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας, ε) την προώθηση της ενσωμάτωσης όλων των χωρών στην παγκόσμια οικονομία, μεταξύ άλλων και μέσω της προοδευτικής κατάργησης των περιορισμών του διεθνούς εμπορίου, στ) τη συμβολή στην ανάπτυξη διεθνών μέτρων για τη διαφύλαξη και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και την αειφόρο διαχείριση των παγκόσμιων φυσικών πόρων, με στόχο τη διασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης, ζ) την παροχή συνδρομής σε πληθυσμούς, χώρες και περιοχές που αντιμετωπίζουν φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, και η) την προώθηση διεθνούς συστήματος που θεμελιώνεται στην ενισχυμένη πολυμερή συνεργασία και τη χρηστή παγκόσμια διακυβέρνηση» (Συνθ. ΕΕ, 1992).

Από τα προαναφερθέντα, διαφαίνονται τέσσερις βασικές θεματικές περιοχές της εξωτερικής πολιτικής και δράσης της ΕΕ, στο πλαίσιο των οποίων επιδιώκονται διακριτοί και αλληλένδετοι στόχοι και προτεραιότητες, ήτοι:

- Η Προώθηση των Αξιών της
- Η Προαγωγή κεντρικών τομέων πολιτικής της Εξωτερικής Δράσης της ΕΕ (κοινή εμπορική, αναπτυξιακή συνεργασία, οικονομική/τεχνική συνεργασία και ανθρωπιστική βοήθεια)
- Η Σύναψη Διεθνών Συμφωνιών και Εταιρικών Σχέσεων με Τρίτες Χώρες
- Η Εξωτερική Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας

A.1. Η Προώθηση των Αξιών της

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει να ενσωματώσει τις ανησυχίες της για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματά της, ενώ διαθέτει διαφορετικά μέσα πολιτικής για τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης συγκεκριμένων σχεδίων.

Τα παραπάνω αποτυπώνονται σε διάφορα άρθρα των ΣΕΕ και ΣΛΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, στο Άρθρο 2 της ΣΕΕ περιγράφονται αξίες της ΕΕ όπως *«η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, το κράτος δικαίου και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες»* (Συνθ. ΕΕ, 1992).

Ως προς τις σχέσεις της με τον ευρύτερο κόσμο, στο Άρθρο 3 ΣΕΕ αναφέρεται ότι η ΕΕ συμβάλλει στην *«εξάλειψη της φτώχειας και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και στην αυστηρή τήρηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού για τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών»*. Ειδικότερα το Άρθρο 3, παρ.5 της ΣΕΕ προβλέπει πως *«στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο, η Ένωση προβάλλει και προωθεί τις αξίες της και τα συμφέροντά της και συμβάλλει στην προστασία των πολιτών της (...)*» (Συνθ. ΕΕ, 1992).

Στο Άρθρο 6 περιλαμβάνεται ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ο οποίος μολονότι αναφέρεται ρητά μόνο στην εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη-μέλη της πρέπει επίσης να σέβονται τον Χάρτη στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ.

Επίσης, στο Άρθρο 21 της ΣΕΕ - όπως είδαμε και παραπάνω - περιλαμβάνονται αρχές που ‘εμπνέουν’ την εξωτερική δράση της Ένωσης.

Τέλος, το Άρθρο 205 της ΣΛΕΕ καθορίζει ότι οι διεθνείς δράσεις της ΕΕ πρέπει να καθοδηγούνται από τις αρχές που ορίζονται στο άρθρο 21 της ΣΕΕ (Συνθ. ΕΕ, 1992)

Η Πολιτική της ΕΕ για την προώθηση των αξιών της

Το 2012, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε το στρατηγικό πλαίσιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, συνοδευόμενο από σχέδιο δράσης για την εφαρμογή του πλαισίου. Το πλαίσιο ορίζει τις αρχές, τους στόχους και τις προτεραιότητες για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της συνέπειας της

πολιτικής της ΕΕ κατά τα επόμενα 10 χρόνια. Αυτές οι αρχές περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ. Ένα νέο σχέδιο δράσης για την περίοδο 2015-2019, με βάση την αξιολόγηση του πρώτου σχεδίου και την πολιτική καθοδήγηση του Αντιπροέδρου της Επιτροπής / Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας (VP/HR) εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2015.

Χωρίς να είναι νομικά δεσμευτικές, οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχουν πρακτικές οδηγίες στις αντιπροσωπείες της ΕΕ σε όλο τον κόσμο σχετικά με δράσεις, μεταξύ άλλων, κατά της θανατικής ποινής, των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής μεταχείρισης, με διαλόγους για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού, την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών, την προώθηση της ελευθερίας έκφρασης, κ.λπ..

Η ΕΕ συνήθως περιλαμβάνει τα ανθρώπινα δικαιώματα στους πολιτικούς διαλόγους και διαβουλεύσεις που διεξάγονται με τρίτες χώρες ή περιφερειακές οργανώσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ) διεξάγουν διάλογο με την ΕΕ βάσει του άρθρου 8 της Συμφωνίας του Κοτονού, το οποίο ορίζει ότι ο πολιτικός διάλογος πρέπει να περιλαμβάνει «την τακτική αξιολόγηση των εξελίξεων όσον αφορά τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα».

Επιπλέον, οι διμερείς εμπορικές συμφωνίες ή οι διάφορες συμφωνίες σύνδεσης και συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών ή περιφερειακών οργανισμών περιλαμβάνουν ρήτρα περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ορίζει το σεβασμό τους ως «ουσιώδες στοιχείο». Η ΕΕ προωθεί επίσης τα ανθρώπινα δικαιώματα μέσω της συμμετοχής της σε διάφορα πολυμερή φόρουμ όπως η Τρίτη Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη και το Συμβούλιο της Ευρώπης (Lerch, 2018).

Ο έτερος τομέας που συμπληρώνει το έργο της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι η προσέγγιση της για τη δημοκρατία. Το 2009, το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με τη στήριξη της δημοκρατίας στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ, περιγράφοντας μια νέα στρατηγική μέσω μιας προσέγγισης ανά χώρα, μεγαλύτερης συνοχής και συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων. Μετά τα γεγονότα της αραβικής εξέγερσης του 2011, η ΕΕ αναθεώρησε την Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας για να υιοθετήσει μια νέα και πιο εντατική προσέγγιση, με τη χρηματοδοτική

στήριξη να συνδέεται με τη δημοκρατική μετάβαση και την εμβάθυνση της δημοκρατίας. Τα κίνητρα - συμπεριλαμβανομένης της βαθύτερης οικονομικής ολοκλήρωσης, μεγαλύτερης οικονομικής βοήθειας, ενισχυμένης κινητικότητας των ανθρώπων και πρόσβασης στην εσωτερική αγορά της ΕΕ - προσφέρθηκαν σε εκείνες τις χώρες που επιθυμούν να προβούν σε πολιτικές μεταρρυθμίσεις.

Η δέσμευση της ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για την προώθηση της δημοκρατίας επαναλήφθηκε στο στρατηγικό πλαίσιο και το σχέδιο δράσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία που ενέκρινε το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων το 2012. Το σχέδιο δράσης περιλάμβανε σχέδιο για πιο συστηματική παρακολούθηση των εκθέσεων και αποστολές παρατήρησης εκλογών (EOM), ώστε να υποστηριχθεί ο πλήρης εκλογικός κύκλος. Το νέο σχέδιο δράσης για την περίοδο 2015-2019 αποσκοπεί στην ενσωμάτωση της στήριξης της δημοκρατίας σε διάφορους στόχους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει αρκετά χρηματοδοτικά εργαλεία, τα οποία, μεταξύ άλλων, προωθούν και τις αξίες της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα κυριότερα εξ αυτών παρουσιάζονται παρακάτω:

Το Ευρωπαϊκό Μέσο για τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (EIDHR), σχεδιασμένο ειδικά για την προώθηση των ανωτέρω αξιών, χρηματοδοτεί έργα και προγράμματα της ΕΕ και χορηγεί επιδοτήσεις σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, μη κυβερνητικές οργανώσεις και υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το Ευρωπαϊκό Μέσο Γειτονίας (ENI) παρέχει οικονομική βοήθεια για την προώθηση του κράτους δικαίου, του εκδημοκρατισμού, του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης και της παρατήρησης των εκλογών.

Ο Μηχανισμός Αναπτυξιακής Συνεργασίας (DCI) παρέχει επίσης οικονομική στήριξη και παρότι πρωταρχικός στόχος του είναι η εξάλειψη της φτώχειας, αποσκοπεί επίσης στην εδραίωση και υποστήριξη της δημοκρατίας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ETA), χρηματοδοτεί τη συνεργασία με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού και επικεντρώνεται στην εξάλειψη της φτώχειας, αλλά συμβάλλει επίσης στην εδραίωση και υποστήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και της χρηστής διακυβέρνησης.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το 2012 ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τη Δημοκρατία (EED), το οποίο έχει ως στόχο να υποστηρίξει πολιτικούς δρώντες και παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών που αγωνίζονται για δημοκρατικές αλλαγές,

παρέχοντας προσαρμοσμένη οικονομική βοήθεια με γρήγορο, ευέλικτο και μη γραφειοκρατικό τρόπο, εστιάζοντας σε γειτονικά κράτη στα ανατολικά και νότια της ΕΕ (Lerch, 2018).

A.2. Κεντρικοί Τομείς Πολιτικής της Εξωτερικής Δράσης της ΕΕ (κοινή εμπορική, αναπτυξιακή συνεργασία, οικονομική/τεχνική συνεργασία και ανθρωπιστική βοήθεια)

Σύμφωνα με το Άρθρο 205 της ΣΛΕΕ:

«Η δράση της Ένωσης στη διεθνή σκηνή, βάσει του παρόντος μέρους, έχει ως γνώμονα τις αρχές, προωθεί τους στόχους και διεξάγεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο I του τίτλου V της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση» (Συνθ. ΛΕΕ, 2009)².

A.2.1. Η Εμπορική Πολιτική

Ως προς τη διεξαγωγή της ευρωπαϊκής εμπορικής πολιτικής, οι σχετικές διατάξεις περιλαμβάνονται στα άρθρα 206 και 207 της ΣΛΕΕ, η οποία καθιερώνει τη δημιουργία της κοινής εμπορικής πολιτικής, τους στόχους της και τον τρόπο λειτουργίας της ως αποκλειστική αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με το Άρθρο 206,

«Με τη δημιουργία τελωνειακής ένωσης η Ένωση συμβάλλει, για το κοινό συμφέρον, στην αρμονική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, στην προοδευτική κατάργηση των περιορισμών στις διεθνείς συναλλαγές και στις άμεσες ξένες επενδύσεις, καθώς και στον περιορισμό των τελωνειακών και άλλων φραγμών .

Ενώ το Άρθρο 207 ορίζει πως

«Η κοινή εμπορική πολιτική διαμορφώνεται βάσει ενιαίων αρχών, ιδίως όσον αφορά τις μεταβολές δασμολογικών συντελεστών, τη σύναψη δασμολογικών και εμπορικών συμφωνιών σχετικά με τις ανταλλαγές εμπορευμάτων και υπηρεσιών, και τις εμπορικές πτυχές της διανοητικής ιδιοκτησίας, τις άμεσες ξένες επενδύσεις, την ενοποίηση των μέτρων ελευθέρωσης, την πολιτική των εξαγωγών και τα μέτρα εμπορικής άμυνας, στα οποία περιλαμβάνονται τα μέτρα που λαμβάνονται σε περιπτώσεις ντάμπινγκ

² Βλ. Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=el>

και επιδοτήσεων. Η κοινή εμπορική πολιτική ασκείται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της Ένωσης (...)» (Συνθ. ΛΕΕ, 2009).

Οι πολιτικές της ΕΕ για το εμπόριο

Η ΕΕ είναι μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 20% του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Ιστορικά έχει διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος και συνεχίζει να ενδιαφέρεται ουσιαστικά για την επικράτηση φιλελεύθερων εμπορικών πολιτικών ώστε να συνεχίσει να επωφελείται αυτών. Για να το επιτύχει αυτό, μεταξύ άλλων, διαπραγματεύεται Συμφωνίες Ελεύθερων Συναλλαγών (ΣΕΣ) με τρίτες χώρες ή περιφερειακούς οργανισμούς.

Επιπλέον, έχοντας τα κράτη μέλη παραχωρήσει την εμπορική πολιτική τους ως αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης, η ΕΕ, ενεργώντας ως ενιαία οντότητα, διαπραγματεύεται, εξ ονόματος όλων των κρατών μελών της, διμερείς και πολυμερείς διεθνείς εμπορικές συμφωνίες. Έχει χρησιμοποιήσει, επίσης, διεθνή εμπορικά εργαλεία για να προωθήσει τις δικές της αξίες και πολιτικές και έχει προσπαθήσει να επεκτείνει τις δικές της κανονιστικές πρακτικές στον υπόλοιπο κόσμο.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με την πολιτική και τον προσανατολισμό της ΕΕ, η Ανακοίνωση του 2010 για το εμπόριο, την ανάπτυξη και τις παγκόσμιες υποθέσεις κατέστησε το διεθνές εμπόριο ως έναν από τους πυλώνες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Ομοίως, η στρατηγική «Εμπόριο για όλους» του 2015 ενισχύει την εμπορική πολιτική της ΕΕ ως τον κύριο παράγοντα προώθησης της ανάπτυξης, της απασχόλησης και των επενδύσεων, ενώ επιδιώκει και την αναζωογόνηση του ΠΟΕ. Απ' την άλλη, μετά το αδιέξοδο στις πολυμερείς διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ σχετικά με το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα, η ΕΕ έπρεπε να βρει εναλλακτικούς τρόπους για να εξασφαλίσει καλύτερη πρόσβαση στις αγορές τρίτων χωρών. Για το σκοπό αυτό, εισήχθη μια νέα γενιά ολοκληρωμένων συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ), οι οποίες υπερβαίνουν κατά πολύ τις απλές δασμολογικές περικοπές στο εμπόριο αγαθών ενώ προωθούν ένα πιο εντατικό πλαίσιο οικονομικής ολοκλήρωσης (Damen & Przetacznik, 2018).

A.2.2. Η Αναπτυξιακή Πολιτική

Το Κεφάλαιο 1 και ειδικότερα τα άρθρα 208-210 του Τίτλου III: «Η Συνεργασία με τρίτες χώρες και η ανθρωπιστική βοήθεια» της ΣΛΕΕ, περιλαμβάνει τις διατάξεις σχετικά με την αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ.

Ειδικότερα στο Άρθρο 208 ορίζεται πως « *Η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη ασκείται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της Ένωσης*» ενώ ο «*κύριος στόχος της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα αυτό είναι ο περιορισμός και, μακροπρόθεσμα, η εξάλειψη της φτώχειας*» (Συνθ. ΛΕΕ, 2009).

Στο Άρθρο 209 αποτυπώνεται ο τρόπος λήψης των αναγκαίων μέτρων για την εφαρμογή της πολιτικής (συνήθη νομοθετική διαδικασία), η δυνατότητα της ΕΕ να συνάπτει με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς συμφωνίες που βοηθούν στην επίτευξη των στόχων αυτών, καθώς και ο κεντρικός ρόλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας για την εφαρμογή των μέτρων αυτών. Τέλος, το Άρθρο 210 τονίζει τη σημασία του συντονισμού των δράσεων των κρατών μελών για την εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής.

Οι αναπτυξιακές πολιτικές και δράσεις της ΕΕ

Η αναπτυξιακή πολιτική βρίσκεται στο επίκεντρο των εξωτερικών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία, μαζί με τα κράτη-μέλη, αποτελεί τον κυριότερο δωρητή βοήθειας στον κόσμο. Πρόκειται για κοινή αρμοδιότητα, αφού η ΕΕ δεν εμποδίζει τα κράτη-μέλη να ασκούν τις δικές τους αρμοδιότητες και πολιτικές επί του θέματος.

Κυριότεροι στόχοι της είναι, μεταξύ άλλων, η εξάλειψη της φτώχειας, η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, η προώθηση της ισότητας των φύλων και η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων, με την ΕΕ να δραστηριοποιείται σε παγκόσμια κλίμακα.

Επίσης, η ΕΕ συμμετείχε ενεργά στην εκπόνηση της ατζέντας του ΟΗΕ για το 2030 για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία θεσπίζει ένα νέο παγκόσμιο πρότυπο για την εξάλειψη της φτώχειας και την επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης. Η εν λόγω ατζέντα αποτελεί συνέχεια των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (ΑΣΧ) με ένα νέο σύνολο 17 Στόχων Αειφόρου Ανάπτυξης που επικεντρώνονται στους οικονομικούς,

κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και διακυβερνητικούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2030. Επί του παρόντος, η ΕΕ συνεργάζεται με περίπου 160 χώρες σε όλο τον κόσμο.

Ως προς τα χρηματοδοτικά μέσα για την αναπτυξιακή εξωτερική δράση της ΕΕ, τα βασικότερα είναι τα εξής:

Ο Μηχανισμός Αναπτυξιακής Συνεργασίας, ο οποίος αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή χρηματοδότησης, είναι μέρος του προϋπολογισμού της ΕΕ, και καλύπτει την αναπτυξιακή συνεργασία με τη Λατινική Αμερική και με επιλεγμένες χώρες της Μέσης Ανατολής, της Νότιας Αφρικής και της Ασίας.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ), το οποίο δεν αποτελεί μέρος του προϋπολογισμού της ΕΕ, και λειτουργεί στο πλαίσιο της Συμφωνίας του Κοτονού (Treviño, 2018).

A.2.3. Η Συνεργασία με τρίτες χώρες και η Ανθρωπιστική Βοήθεια

Τα Κεφάλαια 2 και 3 του Τίτλου III: «Η Συνεργασία με τρίτες χώρες και η ανθρωπιστική βοήθεια» περιλαμβάνουν όλες τις διατάξεις σχετικά με τη συνεργασία της ΕΕ με τρίτες χώρες και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας.

Ειδικότερα στο Άρθρο 212 του Κεφαλαίου 2: «Η οικονομική, χρηματοοικονομική και τεχνική συνεργασία με τρίτες χώρες» ορίζει μεταξύ άλλων πως: «η Ένωση αναλαμβάνει δράσεις οικονομικής, χρηματοοικονομικής και τεχνικής συνεργασίας, στις οποίες περιλαμβάνονται επίσης δράσεις συνδρομής στον χρηματοοικονομικό τομέα, με άλλες τρίτες χώρες πλην των αναπτυσσομένων. Οι δράσεις αυτές είναι συνεπείς προς την αναπτυξιακή πολιτική της Ένωσης και διεξάγονται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής της δράσης (...)». (Συνθ. ΛΕΕ, 2009)

Επιπλέον, στο Άρθρο 213 του Κεφαλαίου 3 της ΣΛΕΕ τονίζεται πως «Όταν η κατάσταση σε τρίτη χώρα επιβάλλει την επείγουσα παροχή χρηματοοικονομικής συνδρομής από την Ένωση, το Συμβούλιο εκδίδει, μετά από πρόταση της Επιτροπής, τις αναγκαίες αποφάσεις». Ενώ το άρθρο 214 μεταξύ άλλων ορίζει πως:

«Οι δράσεις της Ένωσης στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας διεξάγονται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Οι εν λόγω δράσεις αποσκοπούν, κατά περίπτωση, να παρέχουν εγκαίρως συνδρομή και βοήθεια στους πληθυσμούς τρίτων χωρών που πλήττονται από φυσικές ή ανθρωπογενείς

καταστροφές και να τους προστατεύουν ώστε να αντιμετωπίσουν τις ανθρωπιστικές ανάγκες που προκύπτουν από τις διάφορες αυτές καταστάσεις». (Συνθ. ΛΕΕ, 2009)

Αξίζει να αναφερθεί πως στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου ορίζεται η ικανότητα της Ένωσης να συνάπτει με τρίτες χώρες και αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς κάθε συμφωνία που είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων του τομέα αυτού.

Η Ανθρωπιστική πολιτική της ΕΕ

Η ΕΕ παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια σε τρίτες χώρες, ανταποκρινόμενη στις ανάγκες τους σε περίπτωση ανθρωπογενών ή φυσικών καταστροφών. Αποτελεί τον κορυφαίο δωρητή παγκοσμίως, αφού περίπου 6,62 δισ. ευρώ διατέθηκαν στο Μέσο Ανθρωπιστικής Βοήθειας για την περίοδο 2014-2020. Παρότι μέρος των κονδυλίων αυτών προέρχεται απευθείας από τα κράτη-μέλη, ένα σημαντικό μερίδιο τους προέρχεται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

Οι κανονισμοί για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, συμπεριλαμβανομένων των μέσων χρηματοδότησής της, ορίζονται στον Κανονισμό αριθ. 1257/96 του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 1996 (Κανονισμός περί ανθρωπιστικής βοήθειας). Το γενικό πλαίσιο πολιτικής για την ανθρωπιστική βοήθεια περιγράφεται στην «Ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανθρωπιστική βοήθεια» (2007), με το κείμενο να προβλέπει μια πιο συντονισμένη και συνεκτική προσέγγιση όσον αφορά την παροχή βοήθειας, συνδέοντας την ανθρωπιστική βοήθεια και την αναπτυξιακή βοήθεια, ώστε να μπορέσει η ΕΕ να ανταποκριθεί καλύτερα στις αυξανόμενες ανάγκες που δημιουργούνται.

Για την καλύτερη οργάνωση και διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας, έχει δημιουργηθεί η Γενική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πολιτική Προστασία και την Ανθρωπιστική Βοήθεια (ΓΔ ECHO), η οποία χρηματοδοτεί διάφορες σχετικές δράσεις και συντονίζει τις πολιτικές και τις δραστηριότητες των κρατών-μελών. Επίσης, στα κύρια καθήκοντά της περιλαμβάνονται η παροχή κεφαλαίων, η επαλήθευση της ορθής διαχείρισης των οικονομικών και η διασφάλιση ότι τα αγαθά και οι υπηρεσίες των εταίρων της φθάνουν αποτελεσματικά και γρήγορα στους πληγέντες πληθυσμούς.

Περαιτέρω, η αναπτυξιακή βοήθεια διοχετεύεται μέσω άλλων τριών ‘καναλιών’:

-τον Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας της Ένωσης και τα εργαλεία που αυτός διαθέτει,

-το Ευρωπαϊκό Σώμα Εθελοντικής Ανθρωπιστικής Βοήθειας, το οποίο ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 2014 ως πρωτοβουλία εθελοντών της ΕΕ για την ενίσχυση της ικανότητάς της να ανταποκρίνεται σε ανθρωπιστικές κρίσεις και

-ένα νέο νομικό πλαίσιο (κανονισμός) για την παροχή έκτακτης βοήθειας στο εσωτερικό της Ένωσης που εγκρίθηκε στις 15.3.2016 με σκοπό την αντιμετώπιση της δύσκολης ανθρωπιστικής κατάστασης που προκλήθηκε από την κρίση των προσφύγων³ (Treviño, 2018).

A.3. Η Σύναψη Διεθνών Συμφωνιών και Εταιρικών Σχέσεων με Τρίτες Χώρες

Στον Τίτλο V «Οι Διεθνείς Συμφωνίες» της ΣΛΕΕ, περιλαμβάνονται όλες οι διατάξεις σχετικά με την αρμοδιότητα της ΕΕ να συνάπτει συμφωνίες και εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες. Ειδικότερα το Άρθρο 216 προβλέπει, μεταξύ άλλων, πως: *«Η Ένωση μπορεί να συνάπτει συμφωνία με μία ή περισσότερες τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς όταν το προβλέπουν οι Συνθήκες ή όταν η σύναψη συμφωνίας είναι αναγκαία για την επίτευξη, ενός εκ των στόχων που καθορίζονται από τις Συνθήκες».*

Ενώ το Άρθρο 217 ορίζει πως *«Η Ένωση δύναται να συνάπτει, με μια ή περισσότερες τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς, συμφωνίες που συνιστούν σύνδεση, η οποία συνεπάγεται αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις, κοινές δράσεις και ειδικές διαδικασίες»* (Συνθ. ΛΕΕ, 2009).

Στα Άρθρα 218-219 περιέχονται οι ειδικότερες διατάξεις και διαδικασίες σχετικά με τη σύναψη των συμφωνιών.

Στο Άρθρο 220 παρ.1 ορίζεται πως *«Η Ένωση καθιερώνει κάθε πρόσφορη μορφή συνεργασίας με τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών και τους ειδικευμένους οργανισμούς τους, το Συμβούλιο της Ευρώπης, τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη και τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Η Ένωση διατηρεί επίσης τις πλέον πρόσφορες σχέσεις με άλλους διεθνείς οργανισμούς» και στη συνέχεια ορίζεται ο τρόπος και οι διαδικασίες των σχέσεων της ΕΕ με τους διεθνείς οργανισμούς.*

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί και πως στο Άρθρο 8 της ΣΕΕ προβλέπεται πως

³ Ο κανονισμός αυτός δύναται να χρησιμοποιηθεί μελλοντικά για την αντιμετώπιση άλλων έκτακτων κρίσεων ή καταστροφών με σοβαρές ανθρωπιστικές συνέπειες.

«1. Η Ένωση αναπτύσσει προνομιακές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες, με στόχο την εγκαθίδρυση χώρου ευημερίας και καλής γειτονίας, ο οποίος θεμελιώνεται στις αξίες της Ένωσης και χαρακτηρίζεται από στενές και ειρηνικές σχέσεις βασιζόμενες στη συνεργασία. 2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, η Ένωση μπορεί να συνάπτει ειδικές συμφωνίες με τις εν λόγω χώρες. Οι συμφωνίες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις καθώς και τη δυνατότητα ανάληψης δράσεων από κοινού». (Συνθ. ΕΕ, 1992)

A.4. Η Εξωτερική Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ένωσης (ΚΕΠΠΑ) καθώς και η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) πλαισιώνονται από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Στον Τίτλο V της ΣΕΕ και ειδικότερα στο Κεφάλαιο 2 (Άρθρα 21-46) περιλαμβάνονται οι «Διατάξεις σχετικά με την ΚΕΠΠΑ και την ΚΠΑΑ». Ειδικότερα, το άρθρο 41 περιγράφει τη χρηματοδότηση της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ και η πολιτική περιγράφεται περαιτέρω στα άρθρα 42 έως 46, και στα πρωτόκολλα 1, 10 και 11 και τις δηλώσεις 13 και 14 της ΣΕΕ. Ο ιδιαίτερος ρόλος, δε, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην ΚΕΠΠΑ και στην ΚΠΑΑ περιγράφεται στο άρθρο 36 της ΣΕΕ (Συνθ. ΕΕ, 1992).

Η ΚΕΠΠΑ και η ΚΠΑΑ

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της ΕΕ θεσμοθετήθηκε το 1993 με διακηρυγμένους στόχους τη διατήρηση της ειρήνης, την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και την ανάπτυξη και εδραίωση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, ενώ ακολούθως ενισχύθηκε από τις μεταγενέστερες Συνθήκες. Καθώς η Συνθήκη της Λισαβόνας έδωσε στην Ένωση νομική προσωπικότητα και θεσμική ενσωμάτωση της εξωτερικής της υπηρεσίας, δημιουργήθηκαν μια σειρά νέων παραγόντων της ΚΕΠΠΑ, μεταξύ των οποίων ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας. Αναβαθμίστηκε, επίσης, η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ΚΕΠΠΑ.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ελέγχει λεπτομερώς την ΚΕΠΠΑ και συμβάλλει στην ανάπτυξή της, υποστηρίζοντας την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ), τους Ειδικούς Εντεταλμένους της ΕΕ (ΕΕΕΕ) και τις Αντιπροσωπείες της ΕΕ (Turunen & Legrand, 2018)

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) θέτει το πλαίσιο των πολιτικών και στρατιωτικών δομών της ΕΕ, καθώς και των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών αποστολών και επιχειρήσεων στο εξωτερικό. Προσφάτως, υιοθετήθηκαν σημαντικές στρατηγικές και επιχειρησιακές αλλαγές στην ΚΠΑΑ για την αντιμετώπιση των καινούργιων προκλήσεων ασφάλειας (Legrand, 2018).

B. Οι Σχέσεις ΕΕ-Αφρικής

Οι αφρικανικές χώρες και η ΕΕ έχουν θεσμοθετήσει τη συνεργασία τους μέσω πολλαπλών πλαισίων, με κυριότερα μεταξύ αυτών να είναι η Συμφωνία του Κοτονού και η Κοινή Στρατηγική ΕΕ-Αφρικής, η οποία υλοποιείται μέσω των Περιοδικών Σχεδίων Δράσης. Επιπλέον, οι σχέσεις ΕΕ-Αφρικής αναπτύσσονται μέσω επίσημων, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, πλαισίων διαλόγου, όπως είναι οι Σύνοδοι Κορυφής ΕΕ-Αφρικής.

Πέραν αυτών των πλαισίων, το Συμβούλιο έχει εγκρίνει τρεις περιφερειακές στρατηγικές για:

- το Κέρας της Αφρικής,
- τον Κόλπο της Γουινέας και
- την περιοχή του Σαχέλ⁴.

B.1 Η Συμφωνία του Κοτονού

Η Συμφωνία του Κοτονού υπεγράφη στις 23 Ιουνίου 2000, μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ (48 χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής, χώρες Καραϊβικής και Ειρηνικού).

---

⁴ Βλ. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-africa/>

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε κυρίως με το πρώτο μέρος της Συμφωνίας που περιλαμβάνει τις γενικές διατάξεις όπως τους στόχους, τις αξίες της κ.λπ., καθώς και την πολιτική διάσταση της Συμφωνίας, με το τρίτο μέρος στο οποίο αποτυπώνονται οι τομείς στρατηγικής συνεργασίας και το τέταρτο που αφορά τη χρηματοδότηση των κρατών ΑΚΕ. Επίσης, θα καταστεί εμφανές το πως η ΕΕ και σε αυτή τη Συμφωνία επιδιώκει να προωθήσει τις αξίες, τους στόχους και τους τομείς συνεργασίας που αφορούν την εξωτερική της πολιτική και οι οποίοι κατοχυρώνονται, όπως είδαμε και παραπάνω, στα σχετικά Άρθρα της ΣΕΕ και της ΣΛΕΕ.

ΜΕΡΟΣ 1 «ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» – Οι στόχοι και οι αξίες της Συμφωνίας

Ο Τίτλος 1 του πρώτου Μέρους της Συμφωνίας⁵ περιλαμβάνει τους στόχους, τις αρχές, τη γενική προσέγγιση των δράσεων καθώς και τους φορείς της εταιρικής σχέσης.

Σύμφωνα με το Άρθρο 1, μέσω της Συμφωνίας αυτής οι εταίροι θέτουν ως στόχο «να προωθήσουν την οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη των κρατών ΑΚΕ, να συμβάλουν στην ειρήνη και την ασφάλεια και να προαγάγουν ένα σταθερό δημοκρατικό και πολιτικό περιβάλλον. Η εταιρική σχέση επικεντρώνεται στο στόχο του περιορισμού και, τελικά, της εξάλειψης της ένδειας, είναι δε σύμφωνη προς τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης και της βαθμιαίας ενσωμάτωσης των χωρών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία». Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί πως το ίδιο άρθρο τονίζει πως οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να γίνουν «μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης, η οποία θα λαμβάνει συγχρόνως υπόψη τις πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές πτυχές της ανάπτυξης».

Επιπλέον, ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην «στήριξη για τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ατόμου και την κάλυψη των βασικών αναγκών του», και στην «ενθάρρυνση και υποστήριξη των περιφερειακών και υποπεριφερειακών διαδικασιών ολοκλήρωσης, οι οποίες προωθούν την ενσωμάτωση των χωρών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία» (Partnership agreement 2000/483/EC - between ACP countries and the EU, 2000).

---

⁵ Βλ. Άρθρα 1-7 της Συμφωνίας Κοτονού

ΜΕΡΟΣ 1 «ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» – Η πολιτική Διάσταση της Συμφωνίας Κοτονού

Ο δεύτερος Τίτλος (Άρθρα 8-13) περιγράφει την πολιτική διάσταση της συμφωνίας. Στο Άρθρο 8 περί πολιτικού διαλόγου ορίζεται πως «τα μέρη θα πραγματοποιούν σε τακτά χρονικά διαστήματα συνολικό, ισόρροπο και ουσιαστικό πολιτικό διάλογο, με στόχο την ανταλλαγή πληροφοριών, την ενθάρρυνση της αμοιβαίας κατανόησης και τη διευκόλυνση του καθορισμού κοινών προτεραιοτήτων και προγραμμάτων δράσης» (Partnership agreement 2000/483/EC - between ACP countries and the EU, 2000).

Τον διάλογο αυτόν θα πρέπει να τον περιβάλλουν οι αρχές-αξίες που εμπνέουν την ΕΕ, όπως η συμβολή των μερών στην ειρήνη, την ασφάλεια, τη σταθερότητα και την προώθηση ενός σταθερού δημοκρατικού περιβάλλοντος. Επίσης, ο διάλογος θα αφορά τη ρύθμιση θεμάτων φύλου, μετανάστευσης, πολιτιστικής κληρονομιάς, εμπορίου όπλων, ναρκωτικών και οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δημοκρατικών αρχών, του κράτους δικαίου και της χρηστής διαχείρισης, κ.λπ. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 9, ουσιώδες στοιχείο του διαλόγου αποτελεί η αειφόρος ανάπτυξη με επίκεντρο τον άνθρωπο.

Στο Άρθρο 11 ορίζονται οι πολιτικές υπέρ της ειρήνης, με στόχο την πρόληψη και επίλυση των συγκρούσεων, ενώ στο Άρθρο 13 σημειώνεται πως το ζήτημα της μετανάστευσης αποτελεί ξεχωριστό αντικείμενο λεπτομερούς διαλόγου στο πλαίσιο της παρούσας εταιρικής σχέσης και περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο τα μέλη θα το αντιμετωπίζουν (Partnership agreement 2000/483/EC - between ACP countries and the EU, 2000).

ΜΕΡΟΣ 3 - Στρατηγικές συνεργασίας

Στο Μέρος 3 αναλύονται οι στρατηγικές συνεργασίας της Συμφωνίας, οι οποίες χωρίζονται στις αναπτυξιακές στρατηγικές (Τίτλος 1 - Άρθρα 19-33) και στην οικονομική και εμπορική συνεργασία (Τίτλος 2 - Άρθρα 34-54). Τα δύο είδη στρατηγικών προσεγγίζονται κατά τρόπο αλληλένδετο και συμπληρωματικό, ενώ τα μέρη διασφαλίζουν ότι οι προσπάθειες που αναλαμβάνονται θα ενισχύονται αμοιβαία.

ΤΙΤΛΟΣ I - Οι αναπτυξιακές Στρατηγικές

Οι αναπτυξιακές στρατηγικές της Συμφωνίας αποσκοπούν σε τέσσερις τομείς στήριξης , ήτοι στην οικονομική ανάπτυξη, στην κοινωνική και ανθρώπινη ανάπτυξη, στην περιφερειακή συνεργασία και ολοκλήρωση και τέλος στα λοιπά θεματικά και οριζόντια ζητήματα.

ΤΜΗΜΑ I - Οικονομική ανάπτυξη (Άρθρα 21-24)

Το πρώτο Τμήμα σχετίζεται με την οικονομική ανάπτυξη και ειδικότερα με τις κατηγορίες των επενδύσεων, των μακροοικονομικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, της ανάπτυξης του οικονομικού τομέα και του τουρισμού.

Σύμφωνα με το Άρθρο 21, *«για την ανάπτυξη των επενδύσεων και του ιδιωτικού τομέα προβλέπονται η δημιουργία δράσεων και συνεργασίας που θα στηρίζει τις αναγκαίες οικονομικές και θεσμικές μεταρρυθμίσεις και πολιτικές, με στόχο τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για τις ιδιωτικές επενδύσεις, καθώς και την ανάπτυξη ενός δυναμικού, βιώσιμου και ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα»* (Partnership agreement 2000/483/EC - between ACP countries and the EU, 2000). Ειδικότερα, με τη συνεργασία στηρίζεται: α) η προώθηση διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, β) η ανάπτυξη επιχειρηματικών προσόντων και επιχειρηματικού πνεύματος, γ) η ιδιωτικοποίηση και μεταρρύθμιση των επιχειρήσεων, και δ) η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων διαμεσολάβησης και διαιτησίας.

Για την επίτευξη των αναπτυξιακών στρατηγικών προβλέπονται (Άρθρο 22) μακροοικονομικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και πολιτικές, οι οποίες θα αντανακλούν το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο και τη θεσμική ικανότητα των εμπλεκόμενων χωρών, και θα πρέπει να υιοθετηθούν για την επίτευξη μακροοικονομικής μεγέθυνσης και σταθεροποίησης μέσω πειθαρχημένης φορολογικής και νομισματικής πολιτικής, καθώς και την ενίσχυση του ρόλου των διαφόρων φορέων, ιδίως του ιδιωτικού τομέα, και της βελτίωσης του κλίματος για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, των επενδύσεων και της απασχόλησης.

Ο τρίτος τομέας αναπτυξιακών στρατηγικών (Άρθρο 23) αφορά την ανάπτυξη του οικονομικού τομέα μέσω αιεφόρων πολιτικών, θεσμικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και επενδύσεων, όπως, μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη συστημάτων κατάρτισης και ενίσχυσης ικανοτήτων σε παραγωγικούς τομείς, τη δημιουργία στρατηγικών για την ύπαιθρο, στρατηγικών γεωργικής παραγωγής, επισιτιστικής ασφάλειας, αιεφόρου

ανάπτυξης των υδάτινων και αλιευτικών πόρων καθώς και των θαλάσσιων πόρων , την ανάπτυξη οικονομικών, τεχνολογικών και σχετιζόμενων με την επιστήμη, έρευνα και ανάπτυξη, υποδομών και υπηρεσιών, την ανάπτυξη ανταγωνιστικού βιομηχανικού, εξορυκτικού και ενεργειακού τομέα, την ανάπτυξη των συναλλαγών, και ιδίως των δίκαιων συναλλαγών, την ανάπτυξη του επιχειρηματικού, χρηματοδοτικού και τραπεζικού τομέα, του τουρισμού, και τη ρύθμιση ζητημάτων σχετικά με το κεφάλαιο, τις πιστώσεις και τη γη.

Τέλος, στο Άρθρο 24 περί τουρισμού, σημειώνεται πως η συνεργασία αποσκοπεί στην αειφόρο ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας στις χώρες ΑΚΕ, αναγνωρίζοντας την αυξανόμενη σημασία της για την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών και την ικανότητά της να τονώνει άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

ΤΜΗΜΑ 2 - Κοινωνική και ανθρώπινη ανάπτυξη

Για την ανάπτυξη του κοινωνικού τομέα (Άρθρο 25), προβλέπονται κατάλληλες πολιτικές και στήριξη για τη βελτίωση της εκπαίδευσης, των συστημάτων υγείας και διατροφής, καθώς και την καταπολέμηση του ιού HIV/AIDS. Επίσης υπάρχει πρόνοια για την ενσωμάτωση δημογραφικών ζητημάτων στις αναπτυξιακές στρατηγικές, για την εξασφάλιση της υδροδότησης του αποχετευτικού συστήματος των νοικοκυριών καθώς και της πρόσβασης σε πόσιμο νερό, για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς και φθηνής στέγης και για την περαιτέρω προώθηση των συλλογικών μεθόδων κοινωνικού διαλόγου και τον σεβασμό των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην χάραξη συνεπούς, συνεκτικής και σφαιρικής πολιτικής για την αξιοποίηση του δυναμικού της νεολαίας (Άρθρο 26), ομάδας μείζονος σημασίας, ιδίως στις αφρικανικές χώρες όπου αποτελεί, ίσως, και την πλειοψηφία του πληθυσμού.

Στο Άρθρο 27 γίνεται αναφορά στην συνεργασία για την πολιτιστική ανάπτυξη με στόχο την ενσωμάτωση της πολιτιστικής διάστασης σε όλα τα επίπεδα της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη, την αναγνώριση, διατήρηση και προώθηση των πολιτιστικών αξιών και της πολιτιστικής ταυτότητας, για την διευκόλυνση του διαπολιτισμικού διαλόγου, κ.λπ..

ΤΜΗΜΑ 3 - Περιφερειακή Συνεργασία

Στο Τμήμα 3 και τα Άρθρα 28-30 αποτυπώνονται οι πολιτικές για την περιφερειακή συνεργασία και ολοκλήρωση, συμπεριλαμβανομένης της διαπεριφερειακής συνεργασίας και της συνεργασίας μεταξύ των χωρών ΑΚΕ με στόχο τη βαθμιαία ενσωμάτωσή τους στην παγκόσμια οικονομία, την επιτάχυνση της οικονομικής συνεργασίας και ανάπτυξης στο εσωτερικό των κρατών ΑΚΕ, καθώς και μεταξύ των περιφερειών τους. Επίσης, για την προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων, εργατικού δυναμικού και τεχνολογίας μεταξύ των χωρών ΑΚΕ, την επίσπευση της διαφοροποίησης των οικονομιών τους, αλλά και την προώθηση και επέκταση των συναλλαγών μεταξύ των χωρών ΑΚΕ, εντός αυτών και με τρίτες χώρες.

Ειδικότερα στον χώρο της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης (Άρθρο 29), η συνεργασία παρέχει, μεταξύ άλλων, στήριξη στην ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων των οργανώσεων περιφερειακής ολοκλήρωσης των κρατών ΑΚΕ αλλά και των εθνικών κυβερνήσεων, στην ενίσχυση της συμμετοχής των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών ΑΚΕ στη δημιουργία περιφερειακών αγορών, στην εφαρμογή των πολιτικών τομεακής μεταρρύθμισης και απελευθέρωσης των συναλλαγών, καθώς και στην προώθηση των διασυνοριακών ξένων και εγχώριων επενδύσεων.

Επιπλέον, ορίζεται πως η στήριξη της περιφερειακής συνεργασίας (Άρθρο 30) καλύπτει ποικίλους λειτουργικούς και θεματικούς τομείς, όπως τα έργα υποδομής, το περιβάλλον, η διαχείριση των υδάτινων πόρων, η ενέργεια, η υγεία, η εκπαίδευση και η κατάρτιση, η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη, κ.λπ. (Partnership agreement 2000/483/EC - between ACP countries and the EU, 2000).

ΤΜΗΜΑ 4 - Θεματικά και οριζόντια ζητήματα

Στο τέταρτο Τμήμα (Άρθρα 31-33) προβλέπεται, μέσω της εταιρικής συνεργασίας, στήριξη σε θέματα που αφορούν τα δύο φύλα, το περιβάλλον, τους φυσικούς πόρους και την αειφόρο διαχείριση, καθώς και τη θεσμική ανάπτυξη δομών, οργάνων και διαδικασιών που συμβάλλουν στην προώθηση και σταθεροποίηση της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, κ.λπ..

ΤΙΤΛΟΣ II – Η Οικονομική και Εμπορική Συνεργασία

Ο Τίτλος II - Οικονομική και Εμπορική Συνεργασία αποτελεί το δεύτερο μεγάλο πυλώνα των στρατηγικών συνεργασίας.

Στο Κεφάλαιο 1 (Άρθρο 34-35) αποτυπώνονται οι στόχοι και οι αρχές της συνεργασίας στον τομέα αυτό, που είναι, μεταξύ άλλων, η ενίσχυση της ομαλής και βαθμιαίας ενσωμάτωσης των κρατών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία, στοχεύοντας στην αειφόρο ανάπτυξη και στην εξάλειψη της ένδειας. Αξίζει να αναφερθεί πως σύμφωνα με το Άρθρο 35 – Αρχές, «η οικονομική και εμπορική συνεργασία θα βασίζεται σε μια σφαιρική προσέγγιση, η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες και επίπεδα ανάπτυξης των χωρών ΑΚΕ και των περιφερειών τους.

Στο Κεφάλαιο 2 (Νέες εμπορικές συμφωνίες - Άρθρα 36-39) ορίζεται ότι τα μέρη συμφωνούν «να συνάψουν νέες εμπορικές συμφωνίες, που συμβιβάζονται με τους κανόνες του ΠΟΕ, καταργώντας προοδευτικά τα εμπόδια στις μεταξύ τους συναλλαγές και ενισχύοντας τη συνεργασία σε κάθε χώρα που έχει σχέση με το εμπόριο», ενώ αποτυπώνονται και οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές και για την υλοποίηση αυτών.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η συμφωνία προβλέπει συγκεκριμένες ημερομηνίες για τις διαπραγματεύσεις των συμφωνιών αυτών και ένα “ασύμμετρο” καθεστώς προς όφελος των χωρών ΑΚΕ.

Στο Κεφάλαιο 3 (Συνεργασία στα διεθνή φόρα, Άρθρα 39-40) αποτυπώνεται η δομή της εταιρικής συνεργασίας ΑΚΕ-ΕΕ, με σκοπό την διεύρυνση των κοινών συμφερόντων της διεθνούς οικονομικής-εμπορικής τους συνεργασίας, στο πλαίσιο του ΠΟΕ και άλλων οργανισμών (ενώ, παράλληλα, η ΕΕ οφείλει να βοηθήσει τα κράτη ΑΚΕ να καταστούν ενεργά μέλη των οργανισμών αυτών). Συμφωνείται, επίσης, να υπάρχει κάποια ευελιξία στους κανόνες του ΠΟΕ, κυρίως από την πλευρά των χωρών ΑΚΕ, ενώ υπάρχει και πρόβλεψη για παροχή τεχνικής βοήθειας. Επίσης, αναφορικά με τις αγορές βασικών προϊόντων (Άρθρο 40), τα μέρη συνεργάζονται για την καλύτερη λειτουργία τους, την επιτάχυνση των διαβουλεύσεων στα σχετικά διεθνή φόρα και οργανισμούς, ενώ υπάρχει και η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων εφόσον ζητηθεί από κάποιο εκ των μερών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο (Συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών - Άρθρα 41-43) τονίζεται η αυξανόμενη σημασία που διαδραματίζουν οι υπηρεσίες στις διεθνείς συναλλαγές με τα μέρη να επαναλαμβάνουν τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (GATS), ενώ

προβλέπεται και η ανάγκη ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης των φορέων παροχής υπηρεσιών από τις χώρες ΑΚΕ. Επίσης, επιφυλάσσεται ιδιαίτερη μνεία στην προσπάθεια βελτίωσης των θαλάσσιων μεταφορών και των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας, καθώς και στην ανάδειξη της Κοινωνίας των Πληροφοριών.

Στο Κεφάλαιο 5 (Τομείς που συνδέονται με τις συναλλαγές - Άρθρα 44-52) ορίζεται πως η συνεργασία των μερών επεκτείνεται σε διάφορους τομείς που σχετίζονται με τις συναλλαγές, μέσω συντονισμένης συμμετοχής σε σχετικά διεθνή φόρα-συμφωνίες, και με την ΕΕ να υποστηρίζει ενεργά τις προσπάθειες των κρατών ΑΚΕ.

Ειδικότερα, ως προς την πολιτική ανταγωνισμού (Άρθρο 45), συμφωνείται τα κράτη ΑΚΕ να εφαρμόσουν κανόνες και πολιτικές για την εξάλειψη της στρέβλωσης του υγιούς ανταγωνισμού, υπό την ενεργό στήριξη και παροχή βοήθειας εκ μέρους της ΕΕ, κυρίως νομικοτεχνικής φύσεως.

Στο ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (Άρθρο 46), τονίζεται η ανάγκη προσχώρησης στις σχετικές συμφωνίες, (π.χ. Συμφωνία TRIPS), ενώ σημειώνεται πως μπορεί να συναφθούν ειδικότερες συμφωνίες με αντικείμενο την προστασία των εμπορικών σημάτων και των γεωγραφικών ενδείξεων για προϊόντα ειδικού ενδιαφέροντος για ένα εκ των μερών.

Επιπλέον, συμφωνείται το πλαίσιο συνεργασίας στους τομείς της τυποποίησης και πιστοποίησης, των υγειονομικών και φυτοϋγειονομικών μέτρων και της διασφάλισης της υγιούς και βιώσιμης διαχείρισης του περιβάλλοντος (Άρθρα 47-49).

Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί ότι στη Συμφωνία υπάρχει πρόβλεψη (Άρθρο 50) για δέσμευση των μερών έναντι των διεθνώς αναγνωρισμένων κανόνων εργασίας, όπως αυτοί έχουν οριστεί από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας. Ακόμη, συμφωνείται ότι αυτοί οι κανόνες δεν θα χρησιμοποιηθούν για προώθηση ιδίων σκοπών εμπορικού προστατευτισμού.

Τέλος, υπάρχει πρόβλεψη και ενίσχυση της εταιρικής συνεργασίας σε ζητήματα προστασίας της υγείας των καταναλωτών (Άρθρο 51).

Πέραν των παραπάνω, στα Άρθρα 53-54 του Κεφαλαίου 6 - Συνεργασία σε άλλους τομείς, σκιαγραφείται το πλαίσιο συνεργασίας των δύο μερών στους τομείς της αλιείας και της επισιτιστικής ασφάλειας, τομείς βαρύνουσας σημασίας για τις περισσότερες εκ των χωρών ΑΚΕ.

ΜΕΡΟΣ 4 - Συνεργασία για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης

Στο τέταρτο μέρος αποτυπώνονται οι διατάξεις που αφορούν τη χρηματοδότηση των αναπτυξιακών δράσεων της συνεργασίας.

Σύμφωνα με το Άρθρο 55, «*Στόχος της συνεργασίας για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης είναι, (...) να στηριχθούν και να προωθηθούν οι προσπάθειες των κρατών ΑΚΕ να επιτύχουν τους στόχους της παρούσας συμφωνίας με βάση το αμοιβαίο συμφέρον και υπό πνεύμα αλληλεξάρτησης*» (Partnership agreement 2000/483/EC - between ACP countries and the EU, 2000), ενώ το Άρθρο 56 (Αρχές), ορίζει πως θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι αναπτυξιακοί στόχοι, οι στρατηγικές και προτεραιότητες που καθορίζουν τα κράτη ΑΚΕ, καθώς και τα αντίστοιχα γεωγραφικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά τους.

Σύμφωνα με το Άρθρο 60 (Πεδίο χρηματοδότησης), προβλέπεται ενίσχυση μεταξύ άλλων, για μέτρα που συμβάλλουν στην ελάφρυνση του χρέους στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών, στον μετριασμό των αρνητικών συνεπειών από την αστάθεια των εξαγωγικών εσόδων, για μακροοικονομικές, διαρθρωτικές καθώς και τομεακές μεταρρυθμίσεις και πολιτικές, για την ενίσχυση και ανάπτυξη θεσμικών οργάνων, για την προσέλκυση επενδύσεων, για τα προγράμματα τεχνικής συνεργασίας και, τέλος, για την ανθρωπιστική βοήθεια και βοήθεια έκτακτης ανάγκης.

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την ανθρωπιστική βοήθεια ορίζεται πως θα πρέπει να χορηγείται χωρίς κανενός είδους διακρίσεις και με τήρηση των αρχών του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Θα αφορά, πέραν της αντιμετώπισης της εκάστοτε ανθρωπιστικής κρίσης, και δράσεις οι οποίες θα αναλαμβάνονται μετά το στάδιο έκτακτης ανάγκης αλλά και τη δημιουργία μηχανισμών πρόληψης. Επίσης, μπορεί να περιλαμβάνει και βοήθεια προς πρόσφυγες και εκτοπισθέντες.

Αναφορικά με τον τρόπο στήριξης των επενδύσεων και της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα, τα μέρη συμφωνούν να ληφθούν σχετικά μέτρα, με τα Άρθρα 76-77 να προβλέπουν την χορήγηση μακροπρόθεσμων χρηματοδοτικών πόρων και ιδίως, τη χορήγηση μη επιστρεπτέων ενισχύσεων για την χρηματοδοτική και τεχνική βοήθεια, συμβουλευτικών υπηρεσιών, επιχειρηματικών κεφαλαίων για επενδύσεις, εγγυήσεων για τη στήριξη των εγχώριων και ξένων επενδύσεων, καθώς και δάνεια ή πιστώσεις. Τέλος, τα κράτη ΑΚΕ και η ΕΕ, υπογραμμίζουν τη σκοπιμότητα σύναψης, χάριν αμοιβαίου συμφέροντος, συμφωνιών για την προώθηση και προστασία των

επενδύσεων, οι οποίες θα μπορούσαν επίσης να αποτελέσουν τη βάση για τα καθεστώτα ασφάλισης και εγγυήσεων.

Πέραν της χρηματοδότησης, ο Τίτλος III (Άρθρα 79-81) προβλέπει την Τεχνική Συνεργασία των μερών που αφορά σε όλους τους τομείς συνεργασίας, εντός των ορίων που καθορίζει η παρούσα Συμφωνία και ανάλογα με τις ανάγκες των κρατών ΑΚΕ.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως στο πέμπτο μέρος της συμφωνίας και ειδικότερα στα Άρθρα 84-90 προβλέπεται ιδιαίτερη-ειδική μεταχείριση για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες ΑΚΕ, όπως και για τις μεσόγειες (περίκλειστες) και τα νησιωτικά κράτη ΑΚΕ, ενώ στο παράρτημα VI ορίζεται ποιες χώρες είναι αυτές (Partnership agreement 2000/483/EC - between ACP countries and the EU, 2000).

B.2. Η Κοινή Στρατηγική ΕΕ-Αφρικής (2007)

Η υιοθέτηση της Κοινής Στρατηγικής Αφρικής-ΕΕ (JAES) εγκρίθηκε το 2007 ως ο επίσημος διάυλος για τις σχέσεις της ΕΕ με τις αφρικανικές χώρες. Η στρατηγική αυτή συμφωνήθηκε από την Αφρικανική Ένωση και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, καθώς και από χώρες της Αφρικής και της ΕΕ. Ήταν το αποτέλεσμα των αμοιβαίων φιλοδοξιών και της ανάγκης για μετατόπιση των προτύπων στις ηπειρωτικές σχέσεις και, ως εκ τούτου, αποτελεί μακροπρόθεσμο στόχο που στοχεύει σε μία θεμελιώδη αλλαγή των σχέσεων μεταξύ της Αφρικής και της ΕΕ. Οι πρωταγωνιστές της αναγνώρισαν την ανάγκη για αλλαγή προοπτικής και για μια σημαντική απομάκρυνση από το πρότυπο του αποικιακού μοντέλου αλληλεπίδρασης δωρητή-αποδέκτη προς μια διάταξη ισότιμων μερών.

Η Στρατηγική όρισε τέσσερις κύριους μακροπρόθεσμους στόχους για την εταιρική σχέση, οι οποίοι είναι οι ακόλουθοι:

1. Η βελτίωση και ενδυνάμωση της πολιτικής εταιρικής σχέσης Αφρικής-ΕΕ, περιλαμβάνοντας την ενίσχυση των θεσμικών σχέσεων και την αντιμετώπιση κοινών θεμάτων που σχετίζονται με την ειρήνη και την ασφάλεια, τη μετανάστευση και την ανάπτυξη.

2. Η συμβολή στην εξασφάλιση και προαγωγή της ειρήνης, της ασφάλειας, της δημοκρατικής διακυβέρνησης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών, της ισότητας των φύλων, της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, της εκβιομηχάνισης, της περιφερειακής και ηπειρωτικής ολοκλήρωσης, καθώς και η

διασφάλιση ότι οι καθορισμένοι αναπτυξιακοί στόχοι της χιλιετίας (ΑΣΧ) θα επιτευχθούν σε όλα τα αφρικανικά κράτη έως το έτος 2015.

3. Η από κοινού προώθηση της πολυμέρειας, με νόμιμους θεσμούς που θα παρέχουν καλύτερη εκπροσώπηση. Επίσης, στοχεύει να αντιμετωπίσει τις παγκόσμιες προκλήσεις και ζητήματα όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα προβλήματα υγείας, η τρομοκρατία και η διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, η παράνομη διακίνηση ελαφρών όπλων, η κλιματική αλλαγή, η μετανάστευση, κ.λπ..

4. Η ενίσχυση και προώθηση της οργάνωσης μιας κοινωνίας, στο επίκεντρο της οποίας θα βρίσκονται οι λαοί, περιλαμβάνοντας τον ιδιωτικό τομέα, τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, καθώς και τις ομάδες της κοινωνίας των πολιτών ή μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) που δύνανται να διαδραματίσουν σημαντικούς και ενεργούς ρόλους σε ποικίλα θέματα, μεταξύ άλλων, ανάπτυξης, πρόληψης συγκρούσεων και επίλυσης συγκρούσεων.

Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, υπήρξε ανάγκη να αντιμετωπιστούν και να δοθεί προτεραιότητα σε ορισμένες σημαντικές πολιτικές και στρατηγικές προκλήσεις, οι οποίες θα επιτρέψουν την επιτυχία της υλοποίησης των στόχων. Αυτές ήταν:

1. Ειρήνη, ασφάλεια και σταθερότητα: Λόγω της ιστορίας και της εμπειρίας τόσο της Αφρικής όσο και της Ευρώπης, και τα δύο μέρη κατανοούν ότι υπάρχει η ανάγκη να προωθηθεί ένας ασφαλέστερος κόσμος και να ενισχυθεί ο ρόλος της Αφρικής στην πρόληψη και επίλυση συγκρούσεων, καθώς και να συσταθεί ένας μόνιμος μηχανισμός για την οικοδόμηση της ειρήνης. Η Αφρική, μέσω της Αφρικανικής Ένωσης, θα συνεργαστεί επίσης με την ΕΕ σε παγκόσμιο επίπεδο, ιδίως σε θέματα διακρατικής ασφάλειας όπως η διεθνής τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα.

2. Διακυβέρνηση και ανθρώπινα δικαιώματα: Η προώθηση της δημοκρατικής διακυβέρνησης και η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν την εταιρική σχέση μεταξύ της Αφρικής και της ΕΕ. Ο διάλογος μεταξύ τους υπογραμμίζει την ανάγκη ύπαρξης αποτελεσματικού πολυμερούς συστήματος και την προώθηση των αξιών της δημοκρατίας, του σεβασμού του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιπλέον, η Αφρική και η ΕΕ θα συνεργαστούν σε μια προσπάθεια να προστατεύσουν και να προωθήσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών στην Αφρική, καθώς και εκείνων στην Ευρώπη και, ως εκ τούτου, συμφωνούν να χρησιμοποιήσουν τα σχετικά θεσμικά όργανα που

είναι παρόντα και στις δύο ηπείρους, όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και το Αφρικανικό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και των Λαών. Θα συνεργαστούν επίσης σε διεθνές επίπεδο για να προωθήσουν αυτή τη συμφωνία και θα επιδιώξουν τη συνδρομή του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την προαγωγή της ειρήνης και την απονομή δικαιοσύνης για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, εγκλήματα πολέμου, γενοκτονίες, κ.λπ..

3. Εμπόριο και περιφερειακή ολοκλήρωση: Είναι απαραίτητο να αυξηθεί και να βελτιωθεί η δυναμική της οικονομικής διακυβέρνησης στην Αφρική, καθώς θα επιτρέψει στην Αφρική να απομακρυνθεί από την εξάρτηση και στήριξη των δωρητριών χωρών. Από την άποψη αυτή, η ανάπτυξη των εγχώριων αγορών και των περιφερειακών αγορών, καθώς και η προώθηση του ιδιωτικού τομέα, θα επιτρέψουν τη δημιουργία μιας ευρύτερης και πιο ολοκληρωμένης αφρικανικής αγοράς στο διεθνές εμπόριο. Θα βελτιώσει επίσης τις περιφερειακές εμπορικές σχέσεις, ενισχύοντας την αύξηση της παραγωγικότητας και τη μείωση των στρεβλώσεων του εμπορίου που χαρακτηρίζουν τη διεθνή αγορά. Επιπλέον, υπογραμμίζεται ότι η Συμφωνία Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης (ΣΟΕΣ) θα υποστηρίξει την υποπεριφερειακή και ηπειρωτική ένταξη της Αφρικής στην παγκόσμια οικονομία. Τέλος, τα δύο μέρη θα συνεργαστούν στον τομέα των στατιστικών με σκοπό να βοηθηθούν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής, καθώς και οι χρήστες των στατιστικών να είναι σε θέση να συντονίζονται και να εναρμονίζουν τις στατιστικές στους τομείς του εμπορίου, στο πλαίσιο του σχεδίου του Αφρικανικού Χάρτη Στατιστικής.

4. Βασικά ζητήματα ανάπτυξης: Να υπάρξει επιτάχυνση της προόδου προς την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (ΑΣΧ). Για την υλοποίησή τους, είναι σημαντικό τα αφρικανικά κράτη να είναι σε θέση να διατηρήσουν την οικονομική ανάπτυξη και να προβούν σε σημαντική κοινωνική ανάπτυξη - και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με κοινές επενδύσεις Αφρικής-ΕΕ σε έργα που έχουν ουσιώδη σημασία για τους ΑΣΧ (THE AFRICA-EU STRATEGIC PARTNERSHIP-A Joint Africa-EU Strategy, 2007).

B.3 Τα περιοδικά σχέδια δράσης

Η υλοποίηση της Κοινής Στρατηγικής υλοποιείται μέσω περιοδικών σχεδίων δράσης. Μέχρι σήμερα έχουν υπάρξει δύο περιοδικά σχέδια, το πρώτο για τα έτη 2008-2010 και το δεύτερο για τα έτη 2011-2013. Επιπλέον, τον Απρίλιο του 2014, κατά την

4η Σύνοδο Κορυφής ΕΕ-Αφρικής στις Βρυξέλλες, εγκρίθηκε ο Οδικός Χάρτης για την περίοδο 2014-2017. Στην 5η Σύνοδο Κορυφής, στο Αμπιτζάν τον Νοέμβριο του 2017, εγκρίθηκαν οι νέες στρατηγικές προτεραιότητες που θα διαμορφώσουν το πλαίσιο συνεργασίας από το 2018 και έπειτα.

B.3.1. Τα περιοδικά σχέδια δράσης 2008-2010 και 2011-2013

Και τα δύο πρώτα περιοδικά σχέδια δράσης επικεντρώνονται σε ορισμένες επιλεγμένες δράσεις προτεραιότητας, στο πλαίσιο ειδικών “εταιρικών σχέσεων Αφρικής-ΕΕ”, οι οποίες θα έχουν θετικό αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Στα δύο σχέδια συμφωνήθηκαν συγκεκριμένοι πυλώνες με επιμέρους δράσεις στο πλαίσιο του καθενός, οι εξής οκτώ:

1) Εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ για την ειρήνη και την ασφάλεια: Δόθηκε έμφαση στην ενίσχυση του διαλόγου σχετικά με τις προκλήσεις για την ειρήνη και την ασφάλεια και προβλέφθηκε χρηματοδότηση για τις επιχειρήσεις στήριξης της ειρήνης που δραστηριοποιούνται στην Αφρική.

2) Εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ για τη δημοκρατική διακυβέρνηση και τα ανθρώπινα δικαιώματα: Προβλέφθηκε ενίσχυση του διαλόγου σε παγκόσμιο επίπεδο και σε διεθνή φόρα, καθώς και για ενδυνάμωση της συνεργασίας στον τομέα των πολιτιστικών αγαθών και άλλων τομέων πολιτιστικής συνεργασίας.

3) Εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ για το εμπόριο και την περιφερειακή ολοκλήρωση: Έμφαση σε ενίσχυση των αφρικανικών δυνατοτήτων στον τομέα των κανόνων, των προτύπων και του ελέγχου ποιότητας, καθώς και στην ανάπτυξη των υποδομών. Επίσης, επιδίωξη προώθησης επενδύσεων, καθώς αποτελούν φορέα οικονομικής σταθερότητας και αιεφόρου ανάπτυξης, δημιουργώντας πληθώρα νέων θέσεων εργασίας.

4) Εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ για τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (ΑΣΧ): Δόθηκε προτεραιότητα στην επιτάχυνση της προσπάθειας επίτευξης των ΑΣΧ στους τομείς της επισιτιστικής ασφάλειας, της υγείας και της εκπαίδευσης.

5) Εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ για την ενέργεια: Συνεργασία στον τομέα της ενεργειακής ασφάλειας, ενώ διαπιστώθηκε ότι η Αφρική αποτελεί τον ιδανικό τόπο για ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

6) Εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ για την κλιματική αλλαγή: Συμφωνήθηκε η δημιουργία κοινής ατζέντας για τις πολιτικές και τη συνεργασία στο ζήτημα της

κλιματικής αλλαγής και την προσπάθεια αντιμετώπισης της ξηρασίας. Επίσης, επισημάνθηκε η δυνατότητα ανάπτυξης μιας ‘πράσινης οικονομίας’, ως καλής ευκαιρίας για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

7) Εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ για τη μετανάστευση, την κινητικότητα και την απασχόληση: Τονίστηκε η ανάγκη διευκόλυνσης της κινητικότητας και καλύτερης διαχείρισης της νόμιμης μετανάστευσης προκειμένου να ενισχυθούν οι αναπτυξιακές επιπτώσεις της μετανάστευσης, καθώς και η ανάγκη εξάλειψης της εμπορίας ανθρώπων.

8) Εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ για την επιστήμη, την κοινωνία της πληροφορίας και το διάστημα: Δηλώθηκε η υποστήριξη για την ανάπτυξη μιας κοινωνίας της πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς στην αφρικανική ήπειρο, καθώς και για την ενίσχυση της συνεργασίας στις διαστημικές εφαρμογές και την τεχνολογία (First Action Plan 2008-2010 for the Implementation of the Africa-EU Strategic Partnership, 2007) & (Action Plan 2011-2013, 2010).

B.3.2 Οδικός Χάρτης (2014-2017)

Κατά τις εργασίες της 4ης Συνόδου Κορυφής ΕΕ-Αφρικής, αφότου έγινε μια επισκόπηση και αξιολόγηση των μέχρι τότε αποτελεσμάτων από τις δράσεις της Στρατηγικής ΕΕ-Αφρικής, αποφασίστηκε η έγκριση του Οδικού Χάρτη για τις σχέσεις ΕΕ-Αφρικής, για την περίοδο 2014-2017. Συμφωνήθηκε όπως επικεντρωθεί η στρατηγική σε πέντε τομείς προτεραιότητας και για τον καθένα να προσδιοριστούν ορισμένες δράσεις σε περιφερειακό, ηπειρωτικό ή παγκόσμιο επίπεδο, οι οποίες θα συμπληρώνουν τις αναληφθείσες δράσεις που αναλαμβάνονται στο εθνικό επίπεδο.

Ο πρώτος τομέας αφορά την ειρήνη και την ασφάλεια. Παρομοίως με τα περιοδικά σχέδια, συμφωνήθηκε η ενίσχυση του πολιτικού διαλόγου και η συζήτηση επί διεθνών ζητημάτων, έτσι ώστε να υπάρχουν κοινές προσεγγίσεις στην αντιμετώπιση των προκλήσεων στην ειρήνη και την ασφάλεια. Επίσης, μεταξύ άλλων, τέθηκε το ζήτημα της απόδοσης (ποινικής) δικαιοσύνης σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και θέσπισης συγκεκριμένων δομών και μηχανισμών συνεργασίας για την υλοποίηση των συμπεφωνημένων ενεργειών και την επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων. Περαιτέρω, συμφωνήθηκε η συνεργασία να μην περιορίζεται μονάχα μεταξύ της ΕΕ και των αφρικανικών κρατών, αλλά να υπάρξει διάλογος και με άλλους διεθνείς εταίρους, είτε πρόκειται για διεθνείς οργανισμούς ή για μεμονωμένες χώρες.

Ο δεύτερος τομέας αφορά την δημοκρατία, την καλή διακυβέρνηση και τα ανθρώπινα δικαιώματα (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και πολιτικά). Συμφωνήθηκε ότι η προώθηση της δημοκρατικής διακυβέρνησης θα παραμείνει στον πυρήνα της εταιρικής σχέσης ΕΕ-Αφρικής, και για την προώθηση του σκοπού αυτού θα αναληφθούν στοχευμένες δράσεις και πρωτοβουλίες έναντι της διαφθοράς, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ενώ θα ενισχυθεί ο ρόλος των θεσμών του δημόσιου τομέα και του κράτους δικαίου. Συμφωνήθηκε, ακόμη, να υπάρξει μεγαλύτερη συμμετοχή διεθνών παρατηρητών και μηχανισμών στην παρακολούθηση των εκλογικών διαδικασιών. Επίσης, ο θεσμικός διάλογος για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με συμμετοχή και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, συμφωνήθηκε να ενισχυθεί.

Ο τρίτος τομέας αφορά την ανθρώπινη ανάπτυξη με έμφαση να δίνεται στους επιμέρους τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας. Οι επενδύσεις στους τομείς αυτούς προκρίθηκαν ως ζωτικής σημασίας για την προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την επαρκή αντιμετώπιση προκλήσεων παγκόσμιας φύσεως, όπως η κλιματική αλλαγή και η επισιτιστική ασφάλεια, ενώ θεσπίστηκε και σχετικός διάλογος υψηλού επιπέδου. Επιπλέον, συμφωνήθηκε να υπάρξει συνεργασία σε θέματα ανώτερης εκπαίδευσης, κυρίως μέσω προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών, με απώτερο στόχο την αναβάθμιση του επιπέδου σπουδών των αφρικανικών πανεπιστημίων και της επαγγελματικής κατάρτισης των αφρικανών σπουδαστών. Ακόμη, προκρίθηκε η συνεργασία για την διευκόλυνση της νόμιμης μετανάστευσης, αλλά και την αντιμετώπιση της παράνομης.

Ο τέταρτος τομέας αφορά την αειφόρο και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και την αφρικανική ολοκλήρωση. Αυτή θα μπορέσει να επιτευχθεί μέσω της ενίσχυσης του διακρατικού εμπορίου και τη δημιουργία ζωνών ελευθέρων συναλλαγών, προωθώντας ενέργειες εναρμόνισης των κατάλληλων πολιτικών και μείωσης των πάσης φύσεως τεχνικών και δασμολογικών εμποδίων. Επίσης, θα ενταθούν οι προσπάθειες ολοκλήρωσης των εκκρεμουσών Συμφωνιών οικονομικής εταιρικής σχέσης, με στόχο την ενθάρρυνση των ενδο-αφρικανικών εμπορικών συναλλαγών. Επιπλέον, συμφωνήθηκε να υπάρξει στενή συνεργασία και ανταλλαγή τεχνογνωσίας σε ζητήματα όπως η βιομηχανική ανάπτυξη, τα φορολογικά θέματα, η ενέργεια, η διαχείριση υδάτων, οι μεταφορές, καθώς και ο πρωταρχικής σημασίας τομέας της γεωργίας.

Ο πέμπτος τομέας αφορά τη συνεργασία των δύο εταίρων επί των κυριότερων παγκόσμιων και αναδυόμενων ζητημάτων. Τα κυριότερα εξ' αυτών σχετίζονται με το

περιβάλλον και τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, με τις δύο πλευρές να συμφωνούν να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τον μετριασμό των επιπτώσεων του φαινομένου του θερμοκηπίου, οι οποίες είναι ιδιαίτερα εμφανείς στις χώρες της αφρικανικής ηπείρου (π.χ. ερημοποίηση, εκτεταμένη ξηρασία, κ.λπ.) (ROADMAP 2014-2017, 2017).

B.3.3 Οι στρατηγικές προτεραιότητες από το 2018 και μετά

Κατά τη διάρκεια της 5ης Συνόδου Κορυφής, στο Αμπιτζάν της Ακτής Ελεφαντοστού τον Νοέμβριο του 2017, εγκρίθηκαν οι ακόλουθες στρατηγικές προτεραιότητες για την επόμενη περίοδο και έως την επόμενη Σύνοδο Κορυφής:

A) Επένδυση στους ανθρώπους – εκπαίδευση, επιστήμη, τεχνολογία και ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Τονίστηκε η σημασία της δυνατότητας πρόσβασης της νεολαίας, και ιδίως των κοριτσιών και των νέων γυναικών, στις γνώσεις και τις δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να είναι ενεργοί πολίτες στις χώρες τους. Συμφωνήθηκε να ενταθούν οι προσπάθειες και να αναληφθούν συγκεκριμένες δράσεις, τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές, για τη διασφάλιση της καθολικής και χωρίς αποκλεισμούς πρόσβασης σε ποιοτική εκπαίδευση, η οποία θα πρέπει να συνδέεται με την απασχολησιμότητα. Τέλος, οι εταίροι δεσμεύτηκαν να προωθήσουν πολιτικές για τη στήριξη του διαπολιτισμικού διαλόγου καθώς και των αναδυόμενων και καινοτόμων τεχνών και της πολιτιστικής παραγωγής.

B) Ενίσχυση της ανθεκτικότητας, της ειρήνης, της ασφάλειας και της χρηστής διακυβέρνησης.

Υπήρξε αναγνώριση, από τους εταίρους, του γεγονότος ότι η ανθεκτικότητα, η ειρήνη, η ασφάλεια και η χρηστή διακυβέρνηση είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους και γι' αυτό το λόγο θα προσπαθήσουν να επωφεληθούν από τη σχέση μεταξύ τους. Δεσμεύτηκαν, συνεπώς, να ενισχύσουν την ετοιμότητά τους να ανταποκρίνονται σε κρούσματα ασθενειών και σε άλλες απειλές, να ενισχύσουν τα συστήματα υγείας, να οικοδομήσουν ικανότητες για την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, να υπάρξει προσπάθεια υιοθέτησης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης έναντι των βίαιων συγκρούσεων και των κρίσεων, καθώς και να

εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες για την αντιστροφή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Ακόμη, στο πλαίσιο της συνυπευθυνότητας, θα εξεταστεί η δυνατότητα να γίνει εφαρμογή των «αφρικανικών λύσεων για τα προβλήματα της Αφρικής», όπως προβλέπεται από την ατζέντα της Αφρικανικής Ένωσης 2063 και να ενισχυθεί ο διάλογος και η θεσμική συνεργασία στον τομέα αυτό. Τέλος, στον τομέα της διακυβέρνησης, θα υποστηρίξουν τη δέσμευση της Αφρικανικής Ένωσης για την προώθηση της χρηστής και δημοκρατικής διακυβέρνησης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέσω πλήθους στοχευμένων δράσεων. Παράλληλα, θα προωθηθεί το ζήτημα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς των εθνικών και πολυεθνικών εταιρειών σύμφωνα με τα κοινώς αποδεκτά διεθνή πρότυπα.

Γ) Μετανάστευση και κινητικότητα

Στον τομέα αυτό, οι εταίροι επανέλαβαν την κοινή τους δέσμευση να συνεργαστούν για την ανάπτυξη Παγκόσμιων Συμφώνων για τη Μετανάστευση και τους Πρόσφυγες που θα ενισχύουν περαιτέρω τη συνεργασία μεταξύ των χωρών καταγωγής, διέλευσης και προορισμού. Επιπλέον, δεσμεύτηκαν για παροχή βοήθειας και προστασίας σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, καθώς και για την αντιμετώπιση των βασικών αιτιών της παράνομης μετανάστευσης. Τόνισαν επίσης πως θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην εκπόνηση δράσεων για το θέμα της περαιτέρω ανάπτυξης των δυνατοτήτων της μετανάστευσης εργαζομένων και της κινητικότητας των επιχειρηματιών, των φοιτητών και των ερευνητών.

Σχετικά με τη συνεργασία σε παγκόσμιο επίπεδο, δεσμεύτηκαν, μεταξύ άλλων, να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική συμμετοχή διαφόρων διεθνών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Εθνών, της G20 και άλλων πολυμερών θεσμικών οργάνων.

Δ) Προσέλκυση επενδύσεων για τον αειφόρο μετασχηματισμό των αφρικανικών οικονομιών

Η ΕΕ και οι αφρικανικοί εταίροι εξέφρασαν την βούληση να ενισχύσουν τις προσπάθειες για την προώθηση του οικονομικού μετασχηματισμού και της ανάπτυξης, με στόχο τη δημιουργία αειφόρου ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Για τον σκοπό αυτό δεσμεύτηκαν, μεταξύ άλλων, να προωθήσουν υπεύθυνα και βιώσιμα δημόσια και ιδιωτικά κεφάλαια με επικέντρωση σε

τομείς προστιθέμενης αξίας, να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειες για τη δημιουργία του σωστού επιχειρηματικού πλαισίου για την προσέλκυση υπεύθυνων και βιώσιμων επενδύσεων και να στηρίζουν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και τις νεοσύστατες επιχειρήσεις. Επιπλέον, δεσμεύτηκαν να προωθήσουν τις ευρω-αφρικανικές επιχειρηματικές σχέσεις, μέσω της καθιέρωσης διαρθρωμένου διαλόγου με τον ευρωπαϊκό και αφρικανικό ιδιωτικό τομέα, της περαιτέρω ενίσχυσης του ενδοκοινοτικού εμπορίου και της οικονομικής ολοκλήρωσης, καθώς και της στήριξης πολιτικών που προωθούν την περιφερειακή ολοκλήρωση σε διάφορους τομείς. Περαιτέρω, συμφωνήθηκε να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες για την βελτίωση της παραγωγής τροφίμων στην Αφρική και για την ανάπτυξη της «μπλε οικονομίας», σύμφωνα με την ολοκληρωμένη θαλάσσια στρατηγική της Αφρικής για το 2050⁶ (Κοινή δήλωση της 5ης συνόδου κορυφής Αφρικανικής Ένωσης - Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017).

B.4. Κοινή ανακοίνωση για μια νέα ώθηση στην εταιρική σχέση Αφρικής-ΕΕ (4 Μαΐου 2017)

Τον Μάιο του 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος της ΕΕ εξέδωσαν το “Κοινό Ανακοινωθέν για να δοθεί μία νέα ώθηση στην εταιρική σχέση ΕΕ-Αφρικής”.

Στο προοίμιο του Ανακοινωθέντος σημειώνεται ότι στην Αφρική λαμβάνουν χώρα σημαντικές οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές, με τη σημασία τους να γίνεται ολοένα και πιο εμφανής για την ασφάλεια και την ευημερία της Ευρώπης. Τονίζεται ότι και οι δύο πλευρές έχουν πολλά να κερδίσουν από την ενδυνάμωση των δεσμών τους και για αυτό προτείνεται η ανανέωση του πλαισίου κοινών δράσεων σε μια πιο συνεκτική και προσανατολισμένη προς την δράση στρατηγική σχέση που θα επιφέρει περισσότερη ευημερία και σταθερότητα και στις δύο ηπείρους. Επιπλέον, στην διαμόρφωση της νέας στρατηγικής σχέσης, λαμβάνεται υπόψη και το πλαίσιο που έχει τεθεί από την αφρικανική “Ατζέντα 2063”, την “Ατζέντα 2030” του ΟΗΕ περί Βιώσιμης Ανάπτυξης και την Συμφωνία των Παρισίων περί της κλιματικής αλλαγής.

Εν συνεχεία, αναγνωρίζεται το γεγονός ότι η Αφρική σήμερα είναι περισσότερο εμφανής διεθνώς, με περισσότερη εμπιστοσύνη στον εαυτό της, δυναμισμό και αισιοδοξία, καθώς έχει υπάρξει σημαντική οικονομική πρόοδος τις τελευταίες δύο

---

⁶ Στρατηγική AIM 2050

δεκαετίες σε αρκετές χώρες, ενώ οι Κυβερνήσεις των αφρικανικών κρατών και οι περιφερειακοί οργανισμοί λαμβάνουν πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των ποικίλων προκλήσεων. Από την άλλη, αυτά τα ενθαρρυντικά στοιχεία είναι ακόμη σχετικά εύθραυστα και δεν απευθύνονται στο σύνολο του πληθυσμού ώστε να του προσφέρουν καλύτερες προοπτικές, ιδίως στην ταχέως αυξανόμενη νεολαία. Μάλιστα, κάποιες χώρες φαίνεται να οπισθοδρομούν στον οικονομικό τομέα. Επίσης, διακρατικές προκλήσεις όπως η έλλειψη ασφάλειας, η άνθιση του οργανωμένου εγκλήματος και η ριζοσπαστικοποίηση καθιστούν κάποια κράτη ευάλωτα και την πορεία τους προς την ανάπτυξη πιο δύσκολη. Άλλο ένα στοιχείο που θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη είναι οι δημογραφικές προβλέψεις για την Αφρική, καθώς υπολογίζεται ότι ο πληθυσμός της θα έχει διπλασιαστεί μέχρι το 2050 και θα πρέπει να δημιουργηθούν επαρκείς θέσεις απασχόλησης για τον πληθυσμό αυτό, εγχείρημα αρκετά δύσκολο.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι είναι υποχρεωτικό για την ΕΕ να προσαρμόσει και να εμβαθύνει τη σχέση της με την Αφρική. Τονίζεται, λοιπόν, ότι θα πρέπει να βασιστεί στο υπάρχον πλαίσιο συνεργασίας των δύο μερών για να προωθήσει τους κάτωθι τρεις αλληλοσυνδεόμενους στρατηγικούς στόχους:

- α) ισχυρότερη αμοιβαία δέσμευση και συνεργασία στη διεθνή σκηνή, βασισμένη σε κοινές αξίες και συμφέροντα,
- β) ασφάλεια σε θάλασσα και ξηρά και αντιμετώπιση των διακρατικών απειλών,
- γ) βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στην αφρικανική ήπειρο, έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες θέσεις εργασίας στην Αφρική, εξέλιξη που προσφέρει πολλαπλές ευκαιρίες και για την Ευρώπη.

Περαιτέρω, αποφασίστηκε πως θα πρέπει να αναβαθμιστεί σε ανώτερο στρατηγικό επίπεδο, η υπάρχουσα πολιτική σχέση με την Αφρική. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω:

- εμβάθυνσης της συνεργασίας σε ζητήματα παγκόσμιας κλίμακας,
- ενισχυμένης συνεργασίας σε ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος, βασισμένης σε τακτικές πολιτικές διαβουλεύσεις και διαλόγους,
- προώθησης μιας ανθρωποκεντρικής εταιρικής σχέσης, ενδυναμώνοντας τις επαφές μεταξύ των εκατέρωθεν κοινωνιών.

Ακολούθως, σημειώνεται ότι το γενικότερο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εξωτερικής δράσης, καθώς και οι πρόνοιες της “Ατζέντας 2063”, αποτελούν κατάλληλα εργαλεία έτσι ώστε οι προαναφερθέντες στρατηγικοί στόχοι να μετατραπούν σε μια μεταρρυθμιστική ατζέντα, βασισμένη σε δύο κύριες πτυχές:

- α) την οικοδόμηση περισσότερο ανθεκτικών κρατών και κοινωνιών,
- β) την δημιουργία περισσότερων ευκαιριών απασχόλησης, κυρίως για τους νέους.

Η πρώτη πτυχή περιστρέφεται γύρω από τρεις βασικούς άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά την πρόληψη των συγκρούσεων, την αντιμετώπιση των κρίσεων και την διαδικασία ‘οικοδόμησης ειρήνης’. Η προβληματική αυτή είναι ιδιαίτερα επίκαιρη, καθώς τα τελευταία χρόνια η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη με τις συνέπειες συγκρούσεων όπως αυτή στην περιοχή της Λιβύης και ευρύτερα του Σαχέλ, προκλήσεων ασφαλείας στον Κόλπο της Γουινέας και στην περιοχή του Κέρατος της Αφρικής, καθώς και φαινομένων τρομοκρατίας και ριζοσπαστικοποίησης. Ο δεύτερος άξονας αφορά την ενδυνάμωση των θεσμικών δομών των κρατών της αφρικανικής ηπείρου. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω πλαισίων διαλόγου και υποστήριξης στα αφρικανικά κράτη ώστε να προωθήσουν τις δημοκρατικές διαδικασίες, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την καλή διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου. Ο τρίτος άξονας αφορά την ορθή διαχείριση της μετανάστευσης και της κινητικότητας των πληθυσμών. Παρομοίως με τον πρώτο άξονα, και αυτός είναι ιδιαίτερα επίκαιρος αφού οι μεταναστευτικές ροές έχουν φτάσει στο απόγειό τους, δημιουργώντας τόσο ευκαιρίες όσο και προκλήσεις για την ΕΕ και την Αφρική.

Η δεύτερη πτυχή περιστρέφεται γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά την προσέλκυση υπεύθυνων και βιώσιμων επενδύσεων. Καθώς ο ιδιωτικός τομέας έχει τις περισσότερες δυνατότητες να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας, κρίνεται απαραίτητη η προσέλκυση αξιόπιστων, διεθνών και εθνικών, επενδυτικών κεφαλαίων στην Αφρική. Παράλληλα, η ΕΕ θα υποστηρίξει τις αφρικανικές φιλοδοξίες για εγκαθίδρυση μιας κοινής αφρικανικής εσωτερικής αγοράς, ενώ θα προχωρήσει στα επόμενα χρόνια σε σημαντικές επενδυτικές κινήσεις. Ο δεύτερος άξονας αφορά τη δυνατότητα των αφρικανικών κρατών να έχουν πρόσβαση σε επαρκείς πηγές ενέργειας, ενώ θα υπάρξει συνεργασία για την προώθηση της ‘πράσινης ενέργειας’ και των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Η στροφή προς τις καθαρές μορφές ενέργειας θα βοηθήσει ιδιαίτερα την Αφρική, καθώς αυτή υφίσταται στον μεγαλύτερο βαθμό τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Ο τρίτος άξονας αφορά τον μετασχηματισμό του αγροτικού τομέα και της “μπλε οικονομίας”, συμπεριλαμβανομένης της αλιείας. Με την Αφρική να αντιμετωπίζει σοβαρά και επιδεινώμενα θέματα επισιτιστικής ανασφάλειας, κρίνεται αναγκαίο να υιοθετηθούν νέες, πλέον παραγωγικές, μέθοδοι καλλιέργειας, ενώ η ΕΕ θα πρέπει να προχωρήσει σε

γενναίες επενδύσεις και παροχή τεχνογνωσίας. Ο τέταρτος και τελευταίος άξονας αφορά την γενικότερη αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στην Αφρική, είτε πρόκειται για τη δυνατότητα όλο και μεγαλύτερων πληθυσμιακών ομάδων να έχουν ολοκληρωμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση (σημαντικό μέρος του πληθυσμού δεν δύναται, για ποικίλους λόγους, να ολοκληρώσει την σχολική εκπαίδευση), είτε για τη βελτίωση του επιπέδου σπουδών στα σχολεία και στα πανεπιστήμια, ώστε να αντανακλά τις ανάγκες της αγοράς εργασίας (JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL for a renewed impetus of the Africa-EU Partnership, 2017).

B.5. Οι Επίσημοι Διάλογοι

Η εταιρική σχέση ΕΕ-Αφρικής αναπτύσσεται μέσω επίσημων διαλόγων σε διάφορα επίπεδα (The Joint Africa-EU Strategy, 2017)⁷:

- Οι Σύνοδοι Κορυφής ΕΕ-Αφρικής, σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, οι οποίες πραγματοποιούνται κατά κανόνα ανά τριετία, εναλλάξ σε Αφρική και Ευρώπη. Οι εν λόγω Σύνοδοι Κορυφής αποτιμούν την πρόοδο που σημειώνεται στην εφαρμογή των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί και παρέχουν πολιτική καθοδήγηση για περαιτέρω εργασίες. Η τελευταία ήταν η 5η Συνάντηση Κορυφής της Αφρικανικής Ένωσης - Ευρωπαϊκής Ένωσης (AU-ΕΕ), η οποία πραγματοποιήθηκε στις 29-30 Νοεμβρίου 2017 στο Αμπιτζάν της Ακτής του Ελεφαντοστού, με έμφαση να δίνεται στην επένδυση στη νεολαία. Σημειώνεται ότι ήταν η πρώτη Σύνοδος Κορυφής σε χώρα της Υποσαχαρικής Αφρικής.
- Οι Συνεδριάσεις Υπουργικού επιπέδου (ή «τρόικες»), οι οποίες πραγματοποιούνται σε τακτική βάση, και στις οποίες συμμετέχουν εκπρόσωποι χωρών της ΕΕ και της Αφρικής, η Επιτροπή της Αφρικανικής Ένωσης και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του Συμβουλίου της ΕΕ. Οι υπουργικές συνεδριάσεις πραγματοποιούνται ad hoc για να παρακολουθείται η πρόοδος που επιτεύχθηκε μεταξύ των Συνόδων Κορυφής.
- Οι Συναντήσεις Επιτροπής, μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Επιτροπής της Αφρικανικής Ένωσης, πραγματοποιούνται σε ετήσια βάση, εναλλάξ σε Βρυξέλλες και Αντίς Αμπέμπα, προκειμένου να παράσχουν πολιτική και επιχειρησιακή

⁷ Βλ. https://ec.europa.eu/europeaid/regions/africa/continental-cooperation/africa-eu-dialogue_en & [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603849/EXPO_STU\(2017\)603849_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603849/EXPO_STU(2017)603849_EN.pdf)

ώθηση στις σχέσεις ΕΕ-Αφρικής. Η τελευταία Συνάντηση πραγματοποιήθηκε το 2018 στις Βρυξέλλες.

- Οι τακτικοί διάλογοι υψηλού επιπέδου και οι συνεδριάσεις σε επίπεδο εμπειρογνομόνων εξασφαλίζουν την εφαρμογή του Οδικού Χάρτη. Παραδείγματος χάριν, η ομάδα αναφοράς για τις υποδομές ή η ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για την επιστήμη, την τεχνολογία και την καινοτομία.
- Ο συνεχής διάλογος μεταξύ των δύο εταίρων διευκολύνεται, επίσης, μέσω της Μόνιμης Αποστολής της Αφρικανικής Ένωσης στις Βρυξέλλες και της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της ΕΕ στην Αφρικανική Ένωση (Αντίς Αμπέμπα).
- Τέλος, συντηρείται διαρκής διάλογος από άλλα ενδιαφερόμενα μέρη της εταιρικής σχέσης ΕΕ-Αφρικής, όπως επιχειρησιακά φόρουμ ΕΕ-Αφρικής, τα οποία συγκεντρώνουν επιχειρηματικούς φορείς που αντιπροσωπεύουν επιχειρήσεις και πολυμερείς και περιφερειακούς θεσμούς για να συζητήσουν τρόπους βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού κλίματος, φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών ΕΕ-Αφρικής, τα οποία συγκεντρώνουν εκπροσώπους των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για να αξιολογήσουν και να αναπτύξουν ιδέες για την εφαρμογή της κοινής στρατηγικής ΕΕ-Αφρικής, και, τέλος, Διασκέψεις Κορυφής ΕΕ-Αφρικής για τους νέους, οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα να διατυπώνονται συγκεκριμένες συστάσεις σχετικά με τις μελλοντικές πρωτοβουλίες του JAES για τη νεολαία.

Έως τώρα έχουν υλοποιηθεί 5 Σύνοδοι Κορυφής οι οποίες είναι οι εξής:

1η Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής, Κάιρο, 2000

Η Σύνοδος Κορυφής του Καΐρου έλαβε χώρα τον Απρίλιο του 2000 και ουσιαστικά εγκαινίασε μια περισσότερο δομημένη και θεσμοθετημένη συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και των αφρικανικών κρατών. Η διαδικασία που ξεκίνησε από το Κάιρο, κατέληξε μετά από επτά χρόνια στην Κοινή Στρατηγική Αφρικής-Ευρώπης που υπεγράφη στη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβώνας το έτος 2007. Συγκεντρώθηκαν οι επικεφαλής των κρατών και κυβερνήσεων των αφρικανικών κρατών και της ΕΕ, ο Πρόεδρος της Επιτροπής της ΕΕ, ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της ΕΕ και εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Κατά τις εργασίες της, καθορίστηκαν πέντε τομείς προτεραιότητας που καθιέρωσαν το πλαίσιο συνεργασίας και πολιτικού διαλόγου μεταξύ της ΕΕ και των αφρικανικών κρατών. Οι τομείς αυτοί ήταν οι παρακάτω:

- 1) η περιφερειακή ολοκλήρωση στην Αφρική
- 2) η ενσωμάτωση της Αφρικής στην παγκόσμια οικονομία (εμπόριο, ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, επενδύσεις, αναπτυξιακοί πόροι, βιομηχανική υποδομή, έρευνα και τεχνολογία, διαχείριση χρέους, διεθνή φόρα συνεργασίας)
- 3) τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι δημοκρατικές αρχές και θεσμοί, η χρηστή διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου (συμπεριλαμβανομένου του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών, της μετανάστευσης και των προσφύγων)
- 4) η οικοδόμηση της ειρήνης και η πρόληψη, διαχείριση και επίλυση των συγκρούσεων
- 5) η διαχείριση των αναπτυξιακών ζητημάτων (προκλήσεις αειφόρου ανάπτυξης και εξάλειψης της φτώχειας, ζητήματα υγείας, περιβάλλοντος, επισιτιστικής ασφάλειας, κατανάλωσης και εμπορίας ναρκωτικών, κ.λπ.).

Η Σύνοδος Κορυφής κατέληξε στη Διακήρυξη του Καΐρου και στο ομότιτλο Σχέδιο Δράσης, το οποίο παρείχε το πλαίσιο για τον μελλοντικό πολιτικό διάλογο ΕΕ-Αφρικής που διαρθρώθηκε στα επίπεδα Αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, Υπουργών και ανώτερων στελεχών (1st Africa-EU Summit: Cairo Declaration, 2000).

2η Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής, Λισσαβόνα 2007

Η Σύνοδος Κορυφής της Λισσαβόνας πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο 2007 και συμμετείχαν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ και των αφρικανικών κρατών, καθώς και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και διάφοροι 'παρατηρητές'. Το σημαντικότερο αποτέλεσμα της Συνόδου Κορυφής ήταν η υιοθέτηση της Κοινής Στρατηγικής Αφρικής-Ευρώπης. Η στρατηγική αυτή αποσκοπούσε στην ενίσχυση του ήδη υπάρχοντος πολιτικού διαλόγου στους ακόλουθους τομείς εταιρικής σχέσης:

- Ειρήνη και ασφάλεια
- Διακυβέρνηση και ανθρώπινα δικαιώματα
- Μετανάστευση
- Ενέργεια και κλιματική αλλαγή
- Επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων Χιλιετίας, όπως τους έχει προσδιορίσει ο

ΟΗΕ

- Εμπόριο, υποδομές και ανάπτυξη

Για να εξασφαλιστεί η επαρκής εφαρμογή της Κοινής Στρατηγικής και ενός αποτελεσματικού μηχανισμού παρακολούθησης, εγκρίθηκε ένα πρώτο Σχέδιο Δράσης.

Επίσης, με τη λήξη της Συνόδου Κορυφής συμφωνήθηκε η υιοθέτηση μιας Δήλωσης ως ένδειξης της δέσμευσης των μερών έναντι της Στρατηγικής.

Έτσι, στο κείμενο της Δήλωσης της Λισσαβόνας, οι συμμετέχοντες Αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων ανέλαβαν τη δέσμευση να εξασφαλίσουν ότι η νέα στρατηγική εταιρική σχέση θα διαθέτει τα απαραίτητα μέσα και πόρους που θα της επιτρέψουν να εκπληρώσει τους στόχους της Στρατηγικής, διαμέσου του Σχεδίου Δράσης που ακολούθως συμφωνήθηκε (2nd EU-Africa Summit: Lisbon Declaration, 2007).

3η Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής, Τρίπολη, 2010

Η τρίτη Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2010 στην Τρίπολη της Λιβύης. Κατά τις εργασίες της, διαμορφώθηκαν οι μελλοντικές σχέσεις μεταξύ των δύο ηπείρων και εγκρίθηκε η Δήλωση της Τριπόλεως, καθώς και το 2ο Σχέδιο Δράσης για την περίοδο 2011-2013. Επίσης, έγινε αξιολόγηση επί της προόδου της Κοινής Στρατηγικής και της εφαρμογής του 1ου Σχεδίου Δράσης, με τους Αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ και της Αφρικής να επιβεβαιώνουν ότι θα συνεχίσουν να βελτιώνουν και να αναπτύσσουν την εταιρική σχέση ΕΕ-Αφρικής στο πλαίσιο της. Ακόμη, συμφωνήθηκε να διατηρηθούν οι ίδιες θεματικές εταιρικές σχέσεις και στο 2ο Σχέδιο Δράσης και συμφωνήθηκαν διάφορα εγκάρσια ζητήματα για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του νέου Σχεδίου Δράσης και τη βελτίωση των μεθόδων εργασίας του. Ως προς τα 'διατομεακά' θέματα, αυτά ταξινομήθηκαν σε τέσσερις κατηγορίες:

- α) ενισχυμένος πολιτικός διάλογος και συντονισμός
- β) θεσμική δομή και τρόπος λειτουργίας της Κοινής Στρατηγικής
- γ) χρηματοδότηση της Κοινής Στρατηγικής

δ) δημιουργία μιας προσωπικής εταιρικής σχέσης, υποστηρίζοντας την ενεργό συμμετοχή του Ευρωπαϊκού και του Παναφρικανικού Κοινοβουλίου, καθώς και φορέων της κοινωνίας των πολιτών για τη διευκόλυνση και προώθηση μιας ευρείας κλίμακας ανθρωποκεντρικής εταιρικής σχέσης (3rd EU-Africa Summit: Tripoli Declaration, 2010).

4η Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής, Βρυξέλλες, 2014

Η τέταρτη Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής, με θέμα «η επένδυση σε ανθρώπους, ευημερία και ειρήνη» ("Investing in People, Prosperity and Peace") πραγματοποιήθηκε

στις 2-3 Απριλίου 2014, στις Βρυξέλλες και συμμετείχαν περισσότεροι από 60 Ευρωπαίοι και Αφρικανοί ηγέτες και 90 συνολικά αντιπροσωπίες.⁸ Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν στο θέμα «Επενδύοντας στους ανθρώπους, την ευημερία και την ειρήνη» και σε κάθε έναν από τους τρεις αυτούς τομείς αφιερώθηκε μια συνεδρίαση.

Στην πρώτη συνεδρίαση (“Ειρήνη και ασφάλεια”), οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν ότι η ειρήνη και η ασφάλεια αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και την ευημερία. Συζητήθηκε η κατάσταση αστάθειας που έχει δημιουργηθεί σε αρκετές χώρες και οι επιπτώσεις της σε άλλες περιοχές. Μεταξύ των θεμάτων που συζητήθηκαν ήταν η καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της εμπορίας ανθρώπων, του λαθρεμπορίου ναρκωτικών, της παράνομης αλιείας, καθώς και η αντιμετώπιση των αυξανόμενων απειλών κατά της ασφάλειας στη θάλασσα, συμπεριλαμβανομένης της πειρατείας. Επίσης, εκδηλώθηκε η στήριξη στις αφρικανικές φιλοδοξίες και στη δέσμευση για εξασφάλιση της σταθερότητας στην Αφρική και συμφωνήθηκε να ενισχυθούν οι αφρικανικές δυνατότητες στον τομέα αυτό με κάθε διαθέσιμο μέσο και με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη ικανοτήτων.

Στη δεύτερη συνεδρίαση (“Ευημερία”), συζητήθηκαν ζητήματα εμπορίου, επενδύσεων, απασχόλησης, υποδομών, εξασφάλισης αξιόπιστου ενεργειακού εφοδιασμού της Αφρικής και διαχείρισης φυσικών πόρων. Οι ηγέτες δεσμεύτηκαν να επιδιώξουν πολιτικές που θα δημιουργούν θέσεις εργασίας και θα τονώνουν μακροπρόθεσμα την ανάπτυξη. Επιπλέον, συμφώνησαν να συνεργαστούν στενότερα στον τομέα της θαλάσσιας πολιτικής, των επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης, παράλληλα με την ανάπτυξη των μεταφορών και την πρόσβαση σε πόσιμο νερό και σε βιώσιμη και φθηνή ενέργεια. Υπογραμμίστηκε, ακόμη η δέσμευση της ΕΕ να συνεχίσει να στηρίζει τις αφρικανικές χώρες κατά την εκπόνηση αναπτυξιακών στρατηγικών που θα είναι ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή, ιδίως σε τομείς όπως η γεωργία και η πρόσβαση σε βιώσιμες και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τέλος, οι ηγέτες αμφοτέρων των πλευρών τόνισαν τη σημασία εγκαθίδρυσης αφρικανικής ζώνης ελεύθερου εμπορίου.

Στην τρίτη συνεδρίαση (“Άνθρωποι”), συζητήθηκαν ζητήματα επαρκούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, αντιμετώπισης της φτώχειας, καθώς και μετανάστευσης,

---

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/international-summit/2014/04/02-03/#>

κινητικότητας και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι δύο πλευρές συμφώνησαν να ακολουθούν πολιτικές που θα προωθούν τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης χωρίς αποκλεισμούς, με πλήρη εργασιακά δικαιώματα και αξιοπρεπές εισόδημα. Τονίστηκε, ακόμη, η ανάγκη συνεργασίας και μιας συνολικής προσέγγισης για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι η Σύνοδος Κορυφής εξέδωσε χωριστή δήλωση για τη μετανάστευση και την κινητικότητα.

Επίσης, κατά τις εργασίες της Συνόδου Κορυφής, οι ηγέτες συμφώνησαν και εξέδωσαν τον οδικό χάρτη με τους τομείς προτεραιότητας για την περίοδο 2014-2017, όπως είδαμε παραπάνω (4th EU-Africa Summit: Brussels Declaration, 2014).

5η Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής, Αμπιτζάν, 2017

Η πέμπτη Σύνοδος Κορυφής ΕΕ-Αφρικής πραγματοποιήθηκε στις 29-30 Νοεμβρίου 2017 στο Αμπιτζάν της Ακτής Ελεφαντοστού. Το κεντρικό θέμα της Συνόδου Κορυφής ήταν η «Επένδυση στη Νεολαία», καθότι πρόκειται για σημαντικό θέμα και για τους δύο εταίρους, με το 60% του πληθυσμού της Αφρικής να είναι ηλικίας κάτω των 25 ετών.

Ο πρώτος τομέας που συζητήθηκε είχε να κάνει με θέματα ανάπτυξης, επενδύσεων και υποδομών καθώς και με θέματα απόκτησης δεξιοτήτων. Μεταξύ των θεμάτων που συζητήθηκαν ήταν η ανάγκη δημιουργίας θέσεων εργασίας επαρκούς ποιότητας που να επιτρέπουν στους νέους να απολαμβάνουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, η ανάγκη οικονομικού μετασχηματισμού των αφρικανικών κοινωνιών, η βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος για την προσέλκυση επενδύσεων και η προώθηση του ενδοαφρικανικού εμπορίου, καθώς και η εμβάθυνση της συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης, της τεχνολογίας, της έρευνας & ανάπτυξης και της απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων. Η δεύτερη θεματική αφορούσε θέματα ειρήνης και ασφάλειας, την αναγνώριση των προσπαθειών και της προόδου που έχει επιτευχθεί έως σήμερα και τη δέσμευση της ΕΕ για τη συνέχιση της στήριξης στον τομέα αυτό. Επιπλέον, στο επίκεντρο των συζητήσεων ήταν για ακόμη μια φορά το θέμα της μετανάστευσης και της κινητικότητας, με ρητή δέσμευση για εμβάθυνση της συνεργασίας και εντατικοποίηση του σχετικού διαλόγου, καθώς και με αμοιβαία δέσμευση για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και των παράνομων και εγκληματικών ενεργειών που σχετίζονται με αυτή. Ακόμη, συζητήθηκαν θέματα

χρηστής διακυβέρνησης, όπως ο σεβασμός των δημοκρατικών αρχών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου, της ακεραιότητας των εκλογών κ.ά., καθώς και περιβαλλοντικά θέματα με δέσμευση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και για ορθή και συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων, εφαρμόζοντας πλήρως τις δεσμεύσεις της Συμφωνίας των Παρισίων, του Σχεδίου Δράσης του Μαρακές και της Αφρικανικής Πρωτοβουλίας για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Τέλος, καταδικάστηκε η απάνθρωπη μεταχείριση των μεταναστών και των προσφύγων στη Λιβύη, υιοθετώντας μια κοινή δήλωση σχετικά με το θέμα, στην οποία απηύθυναν έκκληση για διεθνή συνεργασία με σκοπό τη δίωξη των δραστών αυτών των εγκλημάτων, εντός και εκτός της Λιβύης, και την προσαγωγή τους στη δικαιοσύνη (5th EU-Africa Summit: Abidjan Declaration, 2017).

B.6. Τρεις Περιφερειακές Στρατηγικές (Κέρασ της Αφρικής, Κόλπος της Γουινέας, Σαχέλ)

B.6.1. Το Κέρασ της Αφρικής

Το Κέρασ της Αφρικής είναι μια περιοχή, η οποία ήταν και συνεχίζει να είναι ιδιαίτερα ταραγμένη τα τελευταία πενήντα χρόνια με βίαιες εμφύλιες και αποσχιστικές συγκρούσεις (με κύριο άξονα τη Σομαλία). Τα ακραία φαινόμενα κλιματικής αλλαγής-ξηρασίας και η συνεπακόλουθη μετανάστευση των πληθυσμών της περιοχής αποτέλεσε μια αυξανόμενη πρόκληση για όλο τον κόσμο, ενώ η εμφάνιση πολλών περιστατικών θαλάσσιας πειρατείας στα ανοιχτά της Σομαλίας επηρεάζει αρνητικά τη διεθνή ναυτιλία. Η ΕΕ, από την πλευρά της, αναγνωρίζοντας ότι υπάρχει διασύνδεση μεταξύ των προβλημάτων της περιοχής και ότι πρέπει να υπάρξει μια ολιστική προσέγγιση, που να αντιμετωπίζει με συμπληρωματικό τρόπο την ασφάλεια και την ανάπτυξη, ενέκρινε, το 2011, το «Στρατηγικό Πλαίσιο για το Κέρασ της Αφρικής». Το πλαίσιο αυτό περιγράφει όλα τα αναγκαία μέτρα που θα πρέπει να λάβει η ΕΕ για να υποστηρίξει τους ντόπιους πληθυσμούς. Επίσης, για να διασφαλίσει την ελεύθερη και ασφαλή ναυσιπλοΐα, η ΕΕ προχώρησε στην θέσπιση ναυτικής επιχείρησης κατά της πειρατείας, με την ονομασία EUNAVFOR Atalanta και συμμετοχή πολλών κρατών-μελών σε προσωπικό και σκάφη.

Οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κυβερνήσεις των χωρών της περιοχής είναι η παρουσία πολλών ένοπλων ομάδων, οι κοινωνικές εντάσεις, η απουσία κράτους δικαίου, η κακή διακυβέρνηση και η διαφθορά, η διακρατική αντιπαλότητα και η απουσία επαρκών περιφερειακών οργανώσεων που να είναι ικανές να διαμεσολαβήσουν σε διαφορές ή να ενθαρρύνουν την κρατική συνεργασία. Πρόσθετη πρόκληση αποτελούν τα ακραία φαινόμενα κλιματικής αλλαγής και η συνεπακόλουθη μετανάστευση (εσωτερική ή μη). Σε συνδυασμό με την παντελή έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης για τους νέους, υπήρξε αύξηση της συμμετοχής σε εγκληματικές δραστηριότητες και τρομοκρατικές οργανώσεις, ενθάρρυνση της ριζοσπαστικοποίησης και άνθιση της πειρατείας.

Έκτοτε, η δραστηριότητα της ΕΕ στην περιοχή του Κέρατος της Αφρικής είναι ιδιαίτερα έντονη, με τη συμμετοχή της να επικεντρώνεται σε τέσσερα βασικά σημεία:

- α) την εταιρική σχέση για την ανάπτυξη,
- β) τον πολιτικό διάλογο,
- γ) την αντιμετώπιση και διαχείριση κρίσεων, η οποία διεξάγεται κυρίως μέσω της ΚΠΑΑ και
- δ) τις εμπορικές σχέσεις.

Για την επίτευξη των στόχων της ειρήνης, της ασφάλειας, της ανάπτυξης και της υπεύθυνης και συνετής διακυβέρνησης, η ΕΕ κατευθύνει τις δράσεις της στους ακόλουθους τομείς:

- α) στην παροχή βοήθειας στις χώρες της περιοχής για να μπορέσουν να οικοδομήσουν ισχυρές και υπεύθυνες κρατικές δομές, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών θεσμών,
- β) στη συνεργασία με τις χώρες της περιοχής, αλλά και με διεθνείς οργανισμούς, για επίλυση των συγκρούσεων που μαίνονται στην περιοχή,
- γ) στην εξασφάλιση μιας κατάστασης όπου θα διασφαλίζεται ότι, εώς ότου επιτευχθεί η ασφάλεια στην περιοχή, η έλλειψη αυτής δεν θα απειλεί την ασφάλεια άλλων πέραν των συνόρων της,
- δ) στην υποστήριξη των προσπαθειών για οικονομική ανάπτυξη των χωρών-πληθυσμών της περιοχής ώστε να μειωθεί η φτώχεια και να αυξηθεί η ευημερία και
- ε) στην υποστήριξη και θεσμοθέτηση της πολιτικής και οικονομικής περιφερειακής συνεργασίας (Strategic framework for the Horn of Africa, 2011).

B.6.2. Ο Κόλπος της Γουινέας

Το 2014, λόγω των αυξανόμενων κρουσμάτων θαλάσσιας πειρατείας στην ευρύτερη περιοχή του Κόλπου της Γουινέας, η ΕΕ αποφάσισε να διατυπώσει την «Στρατηγική για τον Κόλπο της Γουινέας». Πεδίο εφαρμογής της είναι η γεωγραφική περιοχή των ακτών από την Σενεγάλη έως την Αγκόλα, συνολικού μήκους 6.000 χιλιομέτρων. Η στρατηγική αυτή επεδίωξε να εξετάσει το σύνολο των απειλών και κινδύνων που τίθενται τόσο για τα παράκτια κράτη όσο και για την ΕΕ.

Ως προς τις απειλές, σημειώνεται ότι είναι ποικιλόμορφες, διασυνοριακής φύσεως και συνεπώς δύνανται να οδηγήσουν σε ‘μεταδοτική’ εγκληματική δραστηριότητα και διασυνδέσεις με τρομοκρατικά δίκτυα, θέτοντας κατ’ αυτό τον τρόπο σε σοβαρό κίνδυνο τη σταθερότητα και βιωσιμότητα των κρατών της περιοχής, αφού μειώνονται οι δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης, εύρεσης απασχόλησης και μείωσης της φτώχειας. Οι κυριότερες απειλές μπορούν να ομαδοποιηθούν στις κάτωθι κατηγορίες:

α) παράνομη, λαθραία και άναρχη αλιεία, παράνομη απόρριψη αποβλήτων και πειρατεία και ένοπλη ληστεία στην θάλασσα,

β) εμπορία ανθρώπων, ναρκωτικών, όπλων και παραπονημένων αγαθών,

γ) κλοπή πετρελαίου και εγκληματικές πράξεις σε λιμένες.

Τα τελευταία χρόνια υπήρξε μια σειρά πρωτοβουλιών σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο ως απάντηση στις προαναφερθείσες απειλές. Οι κυριότερες πρωτοβουλίες ήταν τα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (2018 και 2039 του έτους 2011) σχετικά με την πειρατεία και την ασφάλεια στη θαλάσσια περιοχή της Αφρικής, η υιοθέτηση της «Αφρικανικής Ολοκληρωμένης Στρατηγικής για την Ασφάλεια στη Θάλασσα» της Αφρικανικής Ένωσης, κ.λπ.. Αξίζει να αναφερθεί η σημασία της Διάσκεψης Κορυφής των αρχηγών κρατών του Κόλπου της Γουινέας στο Γιαουντέ του Καμερούν, τον Ιούνιο του 2013, με θέμα την «αντιμετώπιση και καταστολή της πειρατείας, της ένοπλης ληστείας κατά των πλοίων και της παράνομης δραστηριότητας στην δυτική και κεντρική Αφρική». Η συγκεκριμένη Διάσκεψη Κορυφής σηματοδότησε την δέσμευση των κρατών και περιφερειακών οργανισμών της περιοχής να συνεργαστούν με διεθνείς εταίρους για την ασφάλεια στη θάλασσα, και ήταν το κομβικό σημείο εκκίνησης για την προσέγγιση της ΕΕ. Η προσέγγιση αυτή βασίστηκε σε τρεις βασικές αρχές, ήτοι:

α) σε μια εταιρική σχέση με τις χώρες του Κόλπου της Γουινέας και σε στενό συντονισμό με τις περιφερειακές οργανώσεις και άλλους διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην περιοχή,

β) στην ολοκληρωμένη προσέγγιση των προβλημάτων, έτσι ώστε τα ζητήματα να εντάσσονται σε ένα ενιαίο στρατηγικό πλαίσιο,

γ) στην εφαρμογή διδαγμάτων από προηγούμενες στρατηγικές της ΕΕ σε άλλες περιοχές (π.χ. στο Κέρας της Αφρικής) και στην αξιοποίηση των υφιστάμενων επιτυχημένων δράσεων της.

Με βάση τις παραπάνω αρχές, η ΕΕ επικέντρωσε τις προσπάθειες της σε τέσσερις συγκεκριμένους στόχους. Ο πρώτος ήταν η δημιουργία κοινής αντίληψης, με τις εμπλεκόμενες χώρες, για την κλίμακα της απειλής στον Κόλπο της Γουινέας και την ανάγκη συνεργασίας, με απώτερο στόχο την προώθηση της αίσθησης 'ιδιοκτησίας'-ευθύνης στα αφρικανικά κράτη και την ενθάρρυνση της ανάληψης πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Ο δεύτερος ήταν, μέσω των επαρκών πόρων και πείρας που διαθέτει η ΕΕ, να βοηθήσει τις τοπικές κυβερνήσεις να δημιουργήσουν τα απαραίτητα θεσμικά όργανα και ικανότητες για την εγκαθίδρυση της ασφάλειας και του κράτους δικαίου. Ο τρίτος ήταν να συμβάλλει στην ανάπτυξη ευήμερουσών οικονομιών στις παράκτιες χώρες, στοιχείο που θα τους επιτρέψει να παρέχουν στους τοπικούς πληθυσμούς βασικές υπηρεσίες και αγαθά, καθώς και ευκαιρίες απασχόλησης, έτσι ώστε να αμβλυνθούν οι συνθήκες που οδηγούν τους νέους σε εγκληματικές δραστηριότητες ή συμμετοχή σε ριζοσπαστικές και τρομοκρατικές ομάδες. Ο τελευταίος στόχος ήταν η ενίσχυση των δομών συνεργασίας μεταξύ των χωρών της περιοχής για την καταλληλότερη και επαρκέστερη διασυνοριακή συνεργασία και δράση, τόσο στη θάλασσα όσο και στην ξηρά (EU strategy on the Gulf of Guinea, 2014).

B.6.3. Στρατηγική για την ασφάλεια και την ανάπτυξη στο Σαχέλ

Το 2011 η Ύπατη Εκπρόσωπος και η Επιτροπή, μετά από αίτημα του Συμβουλίου, υπέβαλαν την «Στρατηγική για την ασφάλεια και την ανάπτυξη στο Σαχέλ», η οποία συμπληρώθηκε περαιτέρω το 2015 με το «Περιφερειακό σχέδιο δράσης για το Σαχέλ 2015-2020».

Η περιοχή του Σαχέλ περιλαμβάνει την Μαυριτανία, το Μάλι, τον Νίγηρα, το Τσαντ και την Μπουρκίνα Φάσο και αποτελεί μία από τις πλέον φτωχές παγκοσμίως.

Παράλληλα, βρίσκεται αντιμέτωπη με ένα σύνολο προβλημάτων και προκλήσεων, όπως η κλιματική αλλαγή, οι εύθραυστες κρατικές δομές διακυβέρνησης, ο βίαιος εξτρεμισμός και ριζοσπαστικοποίηση, κ.λπ.. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή δεν επηρεάζουν μονάχα τους κατοίκους της, αλλά και αυτούς των γειτονικών χωρών καθώς και της Ευρώπης, κυρίως μέσω των αυξανόμενων μεταναστευτικών ροών και του κινδύνου διάχυσης της ισλαμικής τρομοκρατίας. Με δεδομένο ότι τα προβλήματα αυτά είναι διασυνοριακής φύσεως, ήταν αναγκαίο να υπάρξει μια ολιστική προσέγγιση από πλευράς ΕΕ, ενώ η αναπτυξιακή της πολιτική - άμεσα συνυφασμένη με το ζήτημα της ασφάλειας - καταρτίστηκε σε συνεργασία με τις χώρες της περιοχής που, τελικά, θα είναι και οι πλέον ωφελημένες από μια επιτυχή οικοδόμηση ικανοτήτων. Υπήρξε, επίσης, ενθάρρυνση για εμπλοκή και περιφερειακών οργάνωσεων όπως η Δυτικοαφρικανική Οικονομική Κοινότητα (ECOWAS) και η Αφρικανική Ένωση.

Επιπλέον, αξιοποιήθηκαν και υποστηρίχθηκαν οι υφιστάμενες πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο έτσι ώστε, με τη συνδρομή της ΕΕ, να αποκτήσουν περισσότερη συνεκτικότητα και αποτελεσματικότητα.

Η Στρατηγική της ΕΕ διατυπώνεται γύρω από τις ακόλουθες τέσσερις συμπληρωματικές μεταξύ τους δράσεις:

- Έμφαση στην ανάπτυξη, τη χρηστή διακυβέρνηση και την επίλυση των εσωτερικών συγκρούσεων των κρατών της περιοχής.

- Πολιτικής και διπλωματικής φύσεως ενέργειες, έτσι ώστε οι χώρες της περιοχής Σαχέλ να αναπτύξουν ένα κοινό όραμα και δράσεις που θα τους επιτρέψει να αντιμετωπίσουν τα διασυνοριακά προβλήματα και προκλήσεις, ενώ σε αυτή την προσπάθεια θα έχουν αρωγούς και τρίτες χώρες ή οργανισμούς.

- Παροχή βοήθειας και τεχνογνωσίας για την ουσιαστική και διαρκή ενδυνάμωση των δομών ασφάλειας και του κράτους δικαίου.

- Καταπολέμηση και πρόληψη του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης, μέσω παροχής βασικών υπηρεσιών και προοπτικών ανάπτυξης και απασχόλησης, κυρίως για τους νέους, έτσι ώστε να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα των κοινωνιών απέναντι στους προαναφερθέντες κινδύνους.

Από την άλλη, η Στρατηγική δεν παραγνωρίζει τους κινδύνους αποτυχίας που υφίστανται, όπως η αδύναμη απορροφητική ικανότητα των σχετικών

κρατικών δομών, η εύθραυστη πολιτική συναίνεση σε ορισμένα κράτη και η συνεχής ανασφάλεια σε αρκετούς τομείς.

Τέλος, ως προς τη χρηματοδότηση-εξεύρεση πόρων, η ΕΕ δεσμεύτηκε για παροχή επαρκών χρηματικών πόρων και εμπειρογνωμοσύνης, ενώ ενθάρρυνε και τρίτες χώρες να συνεισφέρουν ενεργά (EU strategy for security and development in the Sahel, 2011).

Γ. Η πορεία της Συνεργασίας – Αξιολόγηση και Συμπεράσματα

Η Πολιτική Συνεργασία

Ο επίσημος πολιτικός διάλογος, (άρθρο 8 της Συμφωνίας Κοτονού) παρείχε τη βάση για το δομημένο πολιτικό διάλογο σε επίπεδο χώρας μεταξύ της ΕΕ-ΑΚΕ και ένα πολύτιμο πλαίσιο για τη διεξαγωγή ανταλλαγής απόψεων, καθώς και για τη διατήρηση και ανάπτυξη διμερών σχέσεων, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις οδήγησε ακόμα και στη δημιουργία συγκεκριμένων μηχανισμών παρακολούθησης και τομεακής συνεργασίας σε διαφορετικά επίπεδα. Η Συμφωνία Κοτονού συνέβαλε στην υποστήριξη των περιφερειακών μηχανισμών για την αντιμετώπιση των θεμάτων της ειρήνης και της ασφάλειας, ιδίως μέσω του μηχανισμού ειρήνης της Αφρικής που δημιουργήθηκε για να στηρίζει την Αφρική στην οικοδόμηση της Αφρικανικής Αρχιτεκτονικής Ειρήνης και Ασφάλειας και στην ενίσχυση της πρόληψης και επίλυσης των συγκρούσεων.

Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι χώρες εταίροι θεωρούν ότι οι συζητήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις αρχές είναι ασυμβίβαστες με τις αξίες και τον πολιτισμό τους, με αποτέλεσμα την έλλειψη πολιτικής βούλησης για τη βελτίωση της κατάστασης ή ακόμη και την αντίσταση ορισμένων κυβερνήσεων στην αντιμετώπιση πολιτικά ευαίσθητων θεμάτων (δικαιώματα LGBTI, θανατική ποινή κ.λπ.). Για παράδειγμα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, οι νόμοι που εισάγουν διακρίσεις κατά των LGBTI έχουν πολλαπλασιαστεί στην Αφρική .

Επιπλέον, ενώ η χρήση των άρθρων 8 (πολιτικός διάλογος) και 96 της Συμφωνίας Κοτονού - που επιτρέπει την αναστολή της ενίσχυσης σε περίπτωση επανειλημμένων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων- παρείχαν μια ορθή και νομικά βασισμένη διαδικασία αμοιβαίας εμπλοκής σε ευαίσθητα ζητήματα, οι

συζητήσεις δεν οδήγησαν κατ' ανάγκη στο να τηρούνται οι θεμελιώδεις αρχές. Επίσης, ο νομικά δεσμευτικός χαρακτήρας της Συμφωνίας Κοτονού δεν ίσχυσε καθολικά με αποτέλεσμα ορισμένες διατάξεις να μην έχουν εφαρμοστεί πλήρως (π.χ. άρθρο 6 σχετικά με τους μη κρατικούς φορείς, άρθρο 13 σχετικά με τη μετανάστευση) ενώ τελικά φάνηκε πως η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών που αναφέρονται στα άρθρα 8, 96 και 97 καθορίζεται από την πολιτική βούληση. Το άρθρο 96, το οποίο επιτρέπει την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση αποτυχίας του πολιτικού διαλόγου, χρησιμοποιήθηκε συχνά από την ΕΕ ως απάντηση στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα Νησιά Φίτζι (2000 και 2007), στη Ζιμπάμπουε (2002), στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία (2003), στη Γουινέα-Μπισάου (2004 και 2011), στο Τόγκο (2004), στη Μαδαγασκάρη (2010) και στο Μπουρούντι (2015). Ωστόσο, ορισμένες διατάξεις της συμφωνίας του Κοτονού για πολιτική συνεργασία δεν εφαρμόστηκαν ποτέ, όπως το άρθρο 97, το οποίο προβλέπει διάλογο, αλλά και κυρώσεις κατά των διεφθαρμένων καθεστώτων .

Σχετικά με την προαγωγή της ασφάλειας και της ειρήνης, ενώ η δράση της ΕΕ συνέβαλε στην επίλυση των περιφερειακών συγκρούσεων, φαίνεται να έχει επισκιαστεί από την αυξανόμενη σημασία των υποπεριφερειακών εταιρικών σχέσεων, με περιορισμένο ρόλο για το επίπεδο ΑΚΕ, γεγονός που σημαίνει ότι η πλατφόρμα ΑΚΕ-ΕΕ ενδέχεται να μην είναι η πλέον κατάλληλη στον τομέα αυτό. Επιπλέον, κάποια αποτελέσματα δεν ήταν πάντα τα αναμενόμενα, ιδίως λόγω της έλλειψης ικανότητας των εθνικών αρχών, μαζί με ανεπαρκείς ακολουθείσες στρατηγικές. Τέλος, η παροχή υποστήριξης, σε γενικές γραμμές, δεν είχε ως στόχο την αντιμετώπιση των βασικών αιτιών των συγκρούσεων, αλλά μάλλον τον μετριασμό των συνεπειών τους (ανθρωπιστικές ανάγκες και αναπτυξιακές απώλειες) και ο πολιτικός διάλογος στον τομέα αυτό δεν ήταν συστηματικός.

Όσον αφορά την παράνομη μετανάστευση ορισμένες από τις υποσαχαρικές χώρες συγκαταλέγονται ανάμεσα στις 27 πρώτες από τις οποίες έχουν συλληφθεί παράνομοι μετανάστες στο έδαφος των κρατών-μελών ΕΕ και ενώ ο ετήσιος αριθμός των παράνομων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, αυξάνεται με γοργό ρυθμό από το 2013 και έπειτα, έχοντας φτάσει σε πρωτοφανή επίπεδα. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή του άρθρου 13 περί μετανάστευσης, δεν ήταν επιτυχής όσον αφορά τη θέσπιση πολιτικών πρόληψης σχετικά με την παράνομη μετανάστευση και η νομική υποχρέωση του ίδιου άρθρου για επανεισδοχή των παρανόμως εισελθόντων μεταναστών δεν εφαρμόστηκε στην πράξη ικανοποιητικά. Από την άλλη πλευρά, περισσότερο

εστιασμένες περιφερειακές διαδικασίες, όπως οι προσεγγίσεις των διαδικασιών του Ραμπάτ και του Χαρτούμ, αποδείχθηκαν πιο αποτελεσματικές.

Η Εμπορική Συνεργασία

Όσον αφορά το εμπόριο ΑΚΕ-ΕΕ, αυτό αυξάνεται σταθερά από την υπογραφή της Συμφωνίας Κοτονού το 2000 και έπειτα. Πιο συγκεκριμένα, οι εμπορικές ροές ΕΕ-ΑΚΕ υπερδιπλασιάστηκαν την περίοδο 2000-2014 διατηρώντας το εμπορικό πλεόνασμα υπέρ των κρατών ΑΚΕ, το εμπόριο των κρατών ΑΚΕ με τον υπόλοιπο κόσμο τριπλασιάστηκε και η ΕΕ παραμένει μακράν ο κυριότερος επενδυτής στην Αφρική.

Η μεγαλύτερη ενσωμάτωση των κρατών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία αποδεικνύεται από την αύξηση του εμπορίου, τον αριθμό των «Συμφωνιών Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης» (ΣΟΕΣ), από την αυξανόμενη συμμετοχή στον ΠΟΕ και από τον αυξανόμενο ρόλο των χωρών ΑΚΕ στις διεθνείς εμπορικές διαπραγματεύσεις. Η σημερινή κατάσταση όσον αφορά τις ΣΟΕΣ έχει ως εξής:

Με τις χώρες της Δυτικής Αφρικής, οι διαπραγματεύσεις τεχνικού επιπέδου μεταξύ της ΕΕ και 16 χωρών της Δυτικής Αφρικής ολοκληρώθηκαν τον Φεβρουάριο του 2014, το κείμενο μονογραφήθηκε στις 30 Ιουνίου του ίδιου έτους και η διαδικασία υπογραφής βρίσκεται σε εξέλιξη. Ωστόσο, ορισμένες χώρες όπως η Νιγηρία, η Γκάμπια και η Μαυριτανία αρνήθηκαν να υπογράψουν τη συμφωνία. Τον Αύγουστο του 2016, η Γκάνα υπέγραψε ενδιάμεση ΣΟΕΣ με την ΕΕ, προκειμένου να μη στερηθεί την προνομιακή πρόσβασή της στην ΕΕ. Τον Σεπτέμβριο του 2016 τέθηκε σε προσωρινή εφαρμογή μια ενδιάμεση ΣΟΕΣ μεταξύ της ΕΕ και της Ακτής Ελεφαντοστού.

Αναφορικά με τις χώρες της Κεντρικής Αφρικής, το Καμερούν ήταν η μόνη χώρα της περιοχής που υπέγραψε την ενδιάμεση ΣΟΕΣ, τον Ιανουάριο του 2009 και η συμφωνία εφαρμόζεται προσωρινά στο Καμερούν από τον Αύγουστο του 2014. Οι περιφερειακές διαπραγματεύσεις, ωστόσο, καθυστέρησαν κι άλλο λόγω της κατάστασης στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία.

Από τις χώρες της Ανατολικής και νότιας Αφρική (ESA), τέσσερις χώρες—Μαυρίκιος, Σεϋχέλλες, Ζιμπάμπουε και Μαδαγασκάρη— υπέγραψαν μια ενδιάμεση ΣΟΕΣ το 2009. Αυτή εφαρμόζεται προσωρινά από τον Μάιο του 2012 και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε την έγκρισή του για την κύρωσή της τον Ιανουάριο του 2013. Οι διαπραγματεύσεις για μια πλήρη περιφερειακή ΣΟΕΣ βρίσκονται σε εξέλιξη.

Επιπλέον, μια πλήρης περιφερειακή ΣΟΕΣ υπεγράφη στις 16 Οκτωβρίου 2014 μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της Κοινότητας Ανατολικής Αφρικής (EAC) —του Μπουρούντι, της Ρουάντα, της Τανζανίας, της Κένυας και της Ουγκάντα. Ωστόσο, μόνο η Κένυα και η Ρουάντα έχουν υπογράψει τη συμφωνία (τον Σεπτέμβριο του 2016).

Τέλος, σχετικά με την Αναπτυξιακή Κοινότητα Νότιας Αφρικής (SADC), στις 15 Ιουλίου 2014 ολοκληρώθηκαν επιτυχώς ανάμεσα σε Μποτσουάνα, Λεσότο, Νότιο Αφρική, Σουαζιλάνδη και Μοζαμβίκη αφενός, και την ΕΕ αφετέρου, οι διαπραγματεύσεις για την ΣΟΕΣ. Η ΕΕ και οι χώρες της SADC υπέγραψαν τη ΣΟΕΣ τον Ιούνιο του 2016 στη Μποτσουάνα και η συμφωνία τέθηκε σε προσωρινή εφαρμογή τον Οκτώβριο του 2016.

Ωστόσο, όπως φαίνεται από τα παραπάνω, η διαπραγμάτευση αυτών των συμφωνιών, η οποία ξεκίνησε το 2002, αποδείχθηκε δύσκολη και δεν κατέστη δυνατό να οριστικοποιηθεί, όπως αναμενόταν, μέχρι το 2008. Ακόμη και τώρα, ορισμένες χώρες, όπως η Νιγηρία, αρνούνται να υπογράψουν την ΣΟΕΣ, καθώς εκτιμούν ότι οι συμφωνίες αυτές γίνονται εις βάρος των εθνικών τους αγορών που ανοίγονται στον ευρωπαϊκό ανταγωνισμό. Επιπλέον σε αυτό το στάδιο, ο πραγματικός αντίκτυπος των ΣΟΕΣ δεν μπορεί να καθοριστεί επακριβώς, δεδομένου ότι η εφαρμογή τους είναι πολύ πρόσφατη και οι επιπτώσεις τους γίνονται αισθητές κυρίως μακροπρόθεσμα.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι, επίσης, ότι ακόμη δεν έχουν επιτευχθεί τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην αύξηση της διαφοροποίησης και στη μείωση της εξάρτησης για τα βασικά προϊόντα, ενώ πρέπει να καταβληθεί ακόμη μεγαλύτερη προσπάθεια για τη δημιουργία ενός διαφανούς, σταθερού και βασισμένου σε κανόνες επιχειρηματικού περιβάλλοντος που θα προσελκύσει νέες επενδύσεις σε τομείς ζωτικής σημασίας. Η στήριξη που παρέχεται στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα μέσω κυβερνητικών ιδρυμάτων δεν ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματική, ενώ η άμεση στήριξη σε οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα παρέχεται περιστασιακά και όχι πάντα συμβατά με τις διαδικασίες της ΕΕ.

Σχετικά με τη διεθνή συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και των χωρών ΑΚΕ, αυτή ήταν πολύ περιορισμένη, ενώ τα κοινά ψηφίσματα ή οι δηλώσεις ΑΚΕ-ΕΕ είχαν περιορισμένο αντίκτυπο στις εσωτερικές συζητήσεις των μερών στα διεθνή φόρα. Η κατάσταση δεν άλλαξε ούτε μετά το 2010, με την προσθήκη της υποχρέωσης ενίσχυσης της συνεργασίας σε διεθνή φόρουμ στο άρθρο 8. Από την άλλη, η ΕΕ και οι χώρες ΑΚΕ συνεργάστηκαν στενά για την προώθηση των κοινών συμφερόντων τους στον

ΠΟΕ, ευθυγραμμιζόμενες με το άρθρο 39 της Συμφωνίας Κοτονού και η συνεργασία αυτή οδήγησε σε συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση των διαδικασιών αναδιάρθρωσης στις χώρες ΑΚΕ βοηθώντας τις να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες στις διεθνείς αγορές βασικών προϊόντων.

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη

Όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη, ένας σημαντικός αριθμός κρατών ΑΚΕ έχει σημειώσει σχετικά σταθερή θετική επίδοση σε βασικές πτυχές της (οικονομικές, κοινωνικές περιβαλλοντικές). Η γενική δημοσιονομική στήριξη υπήρξε ένας από τους κύριους τρόπους βελτίωσης της οικονομικής διακυβέρνησης, δεδομένου ότι προήγαγε την μακροοικονομική σταθερότητα, βελτίωσε τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών και ενθάρρυνε τις στρατηγικές και αποτελεσματικές δημόσιες δαπάνες.

Ωστόσο, οι προσπάθειες στήριξης του ιδιωτικού τομέα έχουν αποδειχθεί σε πολλές περιπτώσεις αδύναμες, περιστασιακές και όχι πάντα κατάλληλες και η πλήρης συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης παρέμεινε σημαντικά κάτω από τις δυνατότητές του. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους περιορισμούς που υπάρχουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον, όπου το κράτος συχνά ασκεί παρεμβατική πολιτική στην αγορά, ενώ η στήριξη στον γεωργικό τομέα έχει επικεντρωθεί σε συγκεκριμένες πτυχές (π.χ. επισιτιστική ασφάλεια, εστιάζοντας στις ευάλωτες κοινότητες), χωρίς να ενισχύει επαρκώς την ικανότητα του ιδιωτικού τομέα. Επίσης, η στήριξη για την υλοποίηση υποδομών (κυρίως στους δρόμους, αλλά και στους τομείς της διαχείρισης υδάτων και του ενεργειακού εφοδιασμού) υποβαθμίστηκε λόγω κακής συντήρησης και λειτουργίας.

Όσον αφορά την απόδοση των πολιτικών για την εκπαίδευση και την υγεία κρίνεται ως σημαντική, έχοντας οδηγήσει σε βελτιωμένη και πιο ισότιμη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγείας, σε σημαντική αύξηση των ποσοστών εγγραφής στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και σε βελτιωμένη πρόσβαση στη βασική υγεία. Ωστόσο, οι βελτιώσεις αυτές, σε ορισμένες περιπτώσεις, παρουσιάζουν στασιμότητα ή έχουν αντιστραφεί εξαιτίας της υψηλής πληθυσμιακής αύξησης, των χαμηλών επιπέδων χρηματοδότησης και των συγκρούσεων ή των φυσικών καταστροφών.

Όσον αφορά την επίτευξη της ισότητας των φύλων και της ενδυνάμωσης των κοριτσιών και των γυναικών, πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά για την αντιμετώπιση των επίμονων παραβιάσεων των δικαιωμάτων των γυναικών.

Οι εκτιμήσεις για το περιβάλλον και την αλλαγή του κλίματος ενσωματώνονται όλο και περισσότερο στη συνεργασία της ΕΕ-ΑΚΕ και η στήριξη της ΕΕ συνέβαλε στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα και την ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων. Ωστόσο, η βιωσιμότητα παραμένει ένα σημαντικό ζήτημα, ενώ οι προσπάθειες των εταίρων σε πολλές περιπτώσεις ήταν σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκείς για την αντιστροφή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και για την αντιμετώπιση των αιτιών που τη δημιουργούν (π.χ. μη βιώσιμα μοντέλα παραγωγής).

Εν κατακλείδι, παρ' όλο που σε ορισμένους τομείς τα αποτελέσματα ήταν θετικά, η βιωσιμότητα των επιτευγμάτων αυτών παραμένει ένα θεμελιώδες ζήτημα καθώς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική βούληση και τη δέσμευση των τοπικών υπευθύνων για τη λήψη αποφάσεων (Evaluation Post-Cotonou Agreement, 2016).

Το μέλλον της σχέσης και οι επερχόμενες διαπραγματεύσεις

Η Συμφωνία Κοτονού λήγει το 2020 και θα πρέπει να αντικατασταθεί από μια νέα συμφωνία εταιρικής σχέσης. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έπρεπε να συμφωνήσουν για μια εντολή διαπραγμάτευσης για τη νέα συμφωνία Κοτονού τον Μάιο του 2018, έτσι ώστε οι διαπραγματεύσεις να αρχίσουν κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου Υπουργών ΑΚΕ-ΕΕ, στο Λομέ (Τόγκο) στις 31 Μαΐου. Ωστόσο λόγω διαφόρων παραγόντων (π.χ. η Επιτροπή της Αφρικανικής Ένωσης ζήτησε παράταση για την υιοθέτηση κοινής θέσης), η έναρξη αναβλήθηκε και ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων ορίστηκε η 1η Οκτωβρίου.

Ωστόσο, και από την πλευρά της ΕΕ υπάρχουν προβλήματα στην επίτευξη ενιαίας θέσης, με την πιο προβληματική θεματική να είναι αυτή της μετανάστευσης, η οποία είναι πιθανό να αποτελεί και βασικό στοιχείο του πυλώνα της νέας συμφωνίας ΕΕ-Αφρικής. Λόγω της έλλειψης συναίνεσης για το θέμα της μετανάστευσης, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με την εντολή να αρχίσουν διαπραγματεύσεις για τη μελλοντική συμφωνία εταιρικής σχέσης με τις χώρες ΑΚΕ. Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη για την περίπτωση μη τήρησης της προθεσμίας.

Επιπλέον, όταν σχεδιάστηκε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕ είχε 9 χώρες, ενώ τώρα 28 με μεγάλη ετερογένεια μεταξύ αυτών. Ένα άλλο πρόβλημα είναι η καταλληλότητα του πλαισίου για την αντιμετώπιση των τρεχουσών προκλήσεων, όπως η καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη ή οι μεταναστευτικές ροές.

Προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος, τα κράτη μέλη χρειάστηκε να καταλήξουν σε συμφωνία κατά τη διάρκεια συνάντησής τους στις 25 Μαΐου, εν όψει σύγκλησης του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών που είχε προγραμματιστεί για τις 28 Μαΐου. Ωστόσο, η μεταναστευτική κρίση επιδείνωσε τις διαφορές ως προς τη θέση της μετανάστευσης στο πλαίσιο της μελλοντικής συμφωνίας εταιρικής σχέσης, ιδίως όσον αφορά το κεφάλαιο για την επανεισδοχή των παράνομων μεταναστών που είναι υπήκοοι των χωρών ΑΚΕ.

Η Αφρικανική Ένωση, από την άλλη, θέλει να έχει έναν διάλογο του τύπου ‘ήπειρος προς ήπειρο’, μια αλλαγή που θα μπορούσε να καταστήσει το πλαίσιο της Συμφωνίας του Κοτονού ξεπερασμένο και να θέσει εκτός πλαισίου τις χώρες του Ειρηνικού και της Καραϊβικής. Είναι γεγονός πως όταν ξεκίνησε αυτή η συνεργασία το 1975, η συμφωνία ΕΕ-ΑΚΕ ήταν πραγματικά καινοτόμος, πλέον όμως, η ομάδα ΑΚΕ συγκεντρώνει 79 χώρες που είναι εξαιρετικά διαφορετικές μεταξύ τους, όπως π.χ. η Κένυα με τα Νησιά Φίτζι. Επίσης, υπάρχουν διαφωνίες μεταξύ της Αφρικανικής Ένωσης και των χωρών του Ειρηνικού και της Καραϊβικής για το διαπραγματευτικό πλαίσιο, ενώ φαίνεται πως, σε τελική ανάλυση, η κύρια πρόκληση της εταιρικής σχέσης ΕΕ-ΑΚΕ είναι η σχέση μεταξύ Αφρικής και Ευρώπης. Ένα άλλο σημείο έντασης είναι ο κατακερματισμός της αφρικανικής ενότητας, που προκαλείται από τη σημερινή μορφή συνεργασίας. Ενώ η ομάδα ΑΚΕ αποκλείει τις πιο προηγμένες οικονομίες, όπως το Μαρόκο ή την Αλγερία, από την άλλη, ορισμένα αφρικανικά κράτη όπως το Μάλι, το Τόγκο ή η Μπουρκίνα Φάσο εξακολουθούν να είναι υπέρ του πλαισίου ΑΚΕ επειδή φοβούνται ότι θα λαμβάνουν λιγότερα ευρωπαϊκά χρηματικά κονδύλια στο πλαίσιο μιας συμφωνίας εταιρικής σχέσης με την Αφρική. Στην πραγματικότητα είναι σαφές ότι οι περισσότερες από τις ΣΟΕΣ, πλην αυτής με την SADC, στην ουσία δεν υλοποιούνται, ενώ πολλές αφρικανικές χώρες μπορούν ήδη να εμπορεύονται σε μεγάλο βαθμό αδασμολόγητα με την ΕΕ ως «λιγότερο ευνοούμενα έθνη» και συνεπώς θεωρούν ότι οι ΣΟΕΣ δεν τους προσέφεραν πολλά. Εν τω μεταξύ, η πρόσφατη ώθηση των αφρικανικών χωρών προς δημιουργία μιας αφρικανικής ηπειρωτικής ζώνης ελευθέρων συναλλαγών (ACFTA) ανασυντάσσει επίσης τον χάρτη διεθνούς εμπορίου και οι αφρικανοί ηγέτες πιστεύουν ότι θα διαπραγματευτούν τον διάδοχο του Κοτονού, και ενδεχομένως τις ΣΟΕΣ, από μια θέση πολύ ευνοϊκότερη.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας για το μέλλον της σχέσης ΕΕ-Αφρικής είναι ο ρόλος και η θέση της Κίνας. Η ΕΕ αντιμετωπίζει έντονο ανταγωνισμό από την Κίνα, η οποία έχει μεγαλύτερες δυνατότητες χρηματοδότησης και λιγότερες ανησυχίες

σχετικά με τη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου. Κατά την πρόσφατη Διάσκεψη Κορυφής Κίνας-Αφρικής που διεξήχθη στις 3 Σεπτεμβρίου 2018, ο Πρόεδρος Χι δεσμεύτηκε για αναπτυξιακά έργα ύψους 60 δισεκατομμυρίων δολλαρίων, διαμέσου της πρωτοβουλίας Belt and Road. Έτσι, το γεγονός ότι η κινεζική χρηματοδότηση δεν συνοδεύεται από πολιτικούς όρους, σε σύγκριση με τη χρηματοδότηση από την ΕΕ, το ΔΝΤ, την Παγκόσμια Τράπεζα και άλλα ιδρύματα αναπτυξιακής χρηματοδότησης, καθώς και το μέγεθος των ποσών αυτών, την καθιστούν ελκυστική εναλλακτική για τις αφρικανικές κυβερνήσεις (Euroactiv, 2018).

Επίλογος

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το πλαίσιο συνεργασίας της ΕΕ με τις αφρικανικές χώρες όλα αυτά τα χρόνια, φαίνεται να έχει επιδράσει θετικά στην ανάπτυξή τους. Πολλά αφρικανικά κράτη έχουν κάνει σημαντικά βήματα προόδου ως προς την οικονομική και εμπορική τους ανάπτυξη, παρέχοντας περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης στους τοπικούς πληθυσμούς και ένα ικανοποιητικό επίπεδο και αίσθηση ασφάλειας. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι έχει υπάρξει και πολιτική ανάπτυξη, αφού οι δημοκρατικές διαδικασίες, τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι ελευθερίες και το κράτος δικαίου γίνονται περισσότερο σεβαστές από ό,τι στο παρελθόν. Από την άλλη, παραμένουν αρκετά προβλήματα, με αρκετές περιοχές να αντιμετωπίζουν ζωτικής σημασίας προκλήσεις. Πιθανώς, ένα θετικό βήμα θα ήταν να υπάρξει κάποια μορφή αλλαγής στρατηγικής όσον αφορά το πλαίσιο διαλόγου και συνεργασίας της ΕΕ με την Αφρική. Πιο συγκεκριμένα, η Συμφωνία Κοτονού, της οποίας επίκειται η αναθεώρηση, θα μπορούσε να αλλάξει δομή και να μην περιλαμβάνει πλέον τις τόσο διαφορετικές – σε σχέση με τις χώρες της Αφρικής – χώρες της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αλλά να δημιουργηθεί για αυτές ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας με την ΕΕ. Επιπλέον, το νέο θεσμικό πλαίσιο θα πρέπει να είναι περισσότερο προσανατολισμένο σε ζητήματα υλοποίησης δεσμεύσεων και αξιολόγησης αποτελεσμάτων. Περαιτέρω, λόγω μεγάλης ετερογένειας στο εσωτερικό της ίδιας της αφρικανικής ηπείρου, θα μπορούσαν να υπάρξουν κάποια περισσότερο εξειδικευμένα πλαίσια συνεργασίας σε υποπεριφερειακό επίπεδο (π.χ. με τις χώρες της Δυτικής Αφρικής, κ.λπ.).

Πηγές

Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αριθ. C 202/1, 7.6.2016. Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016M/TXT&from=EN>

Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αριθ. C 202/1. Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016E/TXT&from=EN>

Συμφωνία εταιρικής σχέσης μεταξύ των μελών της ομάδας των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, αφενός, και της ευρωπαϊκής κοινότητας και των κρατών μελών αυτής, αφετέρου, που υπογράφηκε στην Κοτονού στις 23 Ιουνίου 2000 - Πρωτόκολλα - Τελική πράξη – Δηλώσεις 2000/483/EK, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αριθ. L 317, 15/12/2000, Διαθέσιμη στο: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:22000A1215\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:22000A1215(01))

THE AFRICA-EU STRATEGIC PARTNERSHIP - A Joint Africa-EU Strategy 2007, Διαθέσιμο στο: https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf.

Joint Africa EU Strategy Action Plan 2011-2013, 3rd Africa-EU Summit, Tripoli, 29-30 November 2010. Διαθέσιμο στο: https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/03-jeas_action_plan_en.pdf.

BRUSSELS ROADMAP 2014-2017, 4TH EU-AFRICA SUMMIT 2-3 APRIL 2014. Διαθέσιμο στο: https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/04-brussels_roadmap_en.pdf.

partnership.org/sites/default/files/documents/2014_04_01_4th_eu-africa_summit_roadmap_en.pdf.

JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL for a renewed impetus of the Africa-EU Partnership {SWD(2017) 150 final} {SWD(2017) 151 final} Brussels, 4.5.2017 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=JOIN:2017:17:FIN&from=EN>

Cairo Declaration, 1st Africa-Europe Summit under the Aegis of the OAU and the EU, Cairo, 3-4 April 2000. Διαθέσιμο στο: https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/pres-00-901_en_0.pdf

Lisbon Declaration, 2nd Africa-EU Summit, Lisbon, 8-9 December 2007. Διαθέσιμο στο:

Tripoli Declaration, 3rd Africa-EU Summit, Tripoli, 29-30 November 2010. Διαθέσιμο στο: https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/tripoli-declaration_en_0.pdf

Brussels Declaration, 4th Africa-EU Summit, Brussels, 3-4 April 2014. Διαθέσιμο στο:

Abidjan Declaration-Investing in Youth for Accelerated Inclusive, 5th Africa-EU Summit, Abidjan, 29-30 November 2017. Διαθέσιμο στο:

European Union External Action Service, Strategy for Security and Development in the Sahel, 2011 Διαθέσιμο στο: http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/africa/docs/sahel_strategy_en.pdf.

General Secretariat of the Council, Council conclusions on the Sahel Regional Action Plan 2015-2020, Brussels, 20 April 2015. <https://www.consilium.europa.eu/media/21522/st07823-en15.pdf>

General Secretariat of the Council, Council conclusions on the Gulf of Guinea Action Plan 2015-2020, Brussels, 16 March 2015.

<https://www.consilium.europa.eu/media/21521/st07168en15.pdf>

Council of the European Union, EU Strategy on the Gulf of Guinea, Foreign Affairs Council meeting, Brussels, 17 March 2014 Διαθέσιμο στο:

<https://www.consilium.europa.eu/media/28734/141582.pdf>

Council of the European Union ,Council Conclusions on the Horn of Africa. Brussels, 14 November 2011. Διαθέσιμο στο:

<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2016858%202011%20INIT>.

European Commission JOINT STAFF WORKING DOCUMENT, Evaluation of the Cotonou Partnership Agreement, Brussels 15.7.2016. Διαθέσιμο στο:

https://ec.europa.eu/europeaid/joint-staff-working-document-evaluation-cotonou-partnership-agreement_en

Euroactiv, “Special Report for the EU-ACP Relations after Cotonou agreement - Reset, Re-launch or Retreat?”, 29Aug. - 4Sep. 2018. Διαθέσιμο στο:

<https://en.euractiv.eu/wp-content/uploads/sites/2/special-report/EURACTIV-Special-Report-EU-ACP-Relations-after-Cotonou-agreement.pdf>.

DIRECTORATE-GENERAL FOR EXTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT STUDY The Joint Africa-EU Strategy, 2017. Διαθέσιμο στο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603849/EXPO_STU\(2017\)603849_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603849/EXPO_STU(2017)603849_EN.pdf)

Damen, M. & Przetacznik, J., The European Union and its trade partners, 2018.

Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/160/the-european-union-and-its-trade-partners>. Πρόσβαση 12.11.2018.

Legrand, J., Common security and defence policy, 2018. Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/159/common-security-and-defence-policy>, Πρόσβαση 15 11 2018.

Lerch, M., Human rights, 2018. www.europarl.europa.eu. Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/165/human-rights> [Πρόσβαση 11 11 2018].

Lerch, M., Promoting democracy and observing elections, 2018. Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/166/promoting-democracy-and-observing-elections> [Πρόσβαση 11 11 2018].

Treviño, G. U., A general survey of development policy, 2018. Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/163/a-general-survey-of-development-policy>. [Πρόσβαση 13 11 2018].

Treviño, G. U., Humanitarian aid, 2018. Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/164/humanitarian-aid> [Πρόσβαση 14 11 2018].

Treviño, G. U., Trade regimes applicable to developing countries, 2018. Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/162/trade-regimes-applicable-to-developing-countries>.

Turunen, T. & Legrand, J., Foreign policy: aims, instruments and achievements, 2018. Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/158/foreign-policy-aims-instruments-and-achievements> [Πρόσβαση 15.11.2018].

The EU's external relations. Διαθέσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/chapter/213/the-eu-s-external-relations>. Πρόσβαση 8.11.2018.

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-africa/>. Πρόσβαση 8.11.2018.

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**
L O M E T

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Τάυρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr